

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Open Access Refereed e-Journal & Refereed & Indexed

Article Type	Research Article	Accepted / Makale Kabul	24.07.2019
Received / Makale Geliş	29.04.2019	Published / Yayınlanma	24.07.2019

EŞ SEÇİMİNDE TERCİH BOYUTU CHOICE SIZE OF WIFE SELECTION

Meryem KAVAK

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler, Kahramanmaraş / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-6772-7226

ÖZET

Hayatımız tercihlerimize göre şekillenir çünkü insan irade sahibi bir varlıktır. İnsanın; biri içine doğduğu, doğuştan gelen, diğeri sonradan seçerek oluşturduğu iki ailesi vardır. Allah üreme organları yaratarak maksadını ortaya koymuş ve insan neslinin devamını arzu etmiştir. Bunun için de cinselliği bir haz unsuru kılmıştır. Temiz bir nesil için evliliği emretmiş, zıneyi yasaklamıştır. Dinin pratikteki uygulayıcısı peygamberler de evlenmiş ve çocuk sahibi olmuşlardır. Hayattaki en önemli seçimlerimizden birisi eş tercihidir. İnsanın tercih edeceği kimse dünyadaki hayat arkadaşı, evlatlarının da annesi veya babası olacaktır. Bunun için de evvela kişi kendini tanımalı ve nasıl biriyle evlenmek istediğine karar vermelidir. Eş seçimi yapılırken, zenginlik, güzellik gibi gelip geçici özelliklerden önce dinine ve ahlakına dikkat edilerek seçilmelidir. Bu makalemizde eş seçerken öncelikle kimlerin tercih edilip edilemeyeceği, eş seçerken hangi kriterlere önem vermemiz gerektiği üzerine bir araştırmada bulunduk.

Anahtar kelimeler: Evlilik, Aile, Sorumluluk, Eş Seçimi, Tercih

ABSTRACT

Our lives are shaped according to our preferences because human beings have a will. One has two families, one of which is born from birth, and the other is formed by later selection. Allah has created his purpose by creating reproductive organs and wanted the continuation of the human generation. For this, sexuality has made an element of pleasure. He ordered marriage for a clean generation and forbade adultery. The prophets who were practical practitioners of religion also got married and had children.

One of our most important choices in life is the choice of spouse. One will be the partner of life in the world and the mother or father of his children. For this, the person must first know himself and decide he wants to marry to what kind of person. When choosing a spouse, it should be chosen by paying attention to the religion and morality before the temporary features such as wealth and beauty. In this article, we have made a research on who can be preferred in choosing a spouse and what criteria should be given importance when choosing a spouse.

Key words: Marriage, Family, Responsibility, Spouse Selection, Preference

1. GİRİŞ

İslam'da insanlık için gerekli olan huzur ve mutluluğun sağlanması ve korunması için gerekli muteber olan maslahatlar beş esasta toplanmıştır. Bunlara “*olmazsa olmazlar*” anlamına gelen “*Zarûriyyât-ı Diniye*” denir. Bu beş temel esas şunlardır: Nefsin (canın), aklın, dinin, neslin ve malın korunmasıdır.¹ Dini ve milli hayatın korunması, dinin, nefsin, neslin, aklın ve hatta malın korunması aile ortamında daha da kolaydır. Bu sebeple evlilik her zaman dinde tavsiye ve teşvik edilir.²

¹ Muhammed Ebu Zehra, Muhammed b. Ahmed b. Mustafa Ebû Zehre, *İslam Hukuku Metodolojisi: Fıkah Usûlü*, (çev. Abdulkadir Şener), (Ankara: Fecr yayınevi, 1986), 238.

² Nûr, 24/32.

Kur'an'da, insanlar için kaynaşıp huzur bulacakları kendi türünden eşler yaratıp aralarında sevgi ve merhamet meydana getirmesi Allah'ın kudretinin delilleri arasında sayılmış,³ mecazi bir anlatımla eşlerin birbirleri için elbise konumunda olduğu belirtilmiş,⁴ çeşitli şekillerde evlilik teşvik edilmiş,⁵ neslin bozulmasına yol açacak gayri meşru ilişkiler yasaklanmıştır.⁶ Ayrıca nikâh akdi, erkek tarafından kadına verilen sağlam bir teminat olarak nitelenmiş,⁷ evlenemeyenlerin bu imkânı buluncaya kadar iffetlerini korumaları istenmiştir.⁸

İlk aile ilk insanlarla yani Hz. Âdem ve Hz. Havva ile kurulmuştur,⁹ ahirette de devam edecektir. Kur'an'da cennete giren bahtiyar kimselerin bir eşi olacağı anlatılır: “*O gün cennetlikler safa sürmekle meşguldürler. Kendileri ve eşleri gölgeliklerde tahtlara kurulurlar.*” (Yasin, 36/55- 56.) Mutlu bir evlilik için, doğru adayı bulmak; doğru kişiyi seçebilmek için de kendini tanımak ve evlilikten beklentilerini bilmek gerekir. Yani eş seçiminde kişinin kendi beklentilerini bilmesi, doğru eş adayını tercih etmede bir değer yargısı oluşturduğu için çok önemlidir.

Kur'an-ı Kerim'de yeminler üzerine yemin edilen varlıkların değerini, onları yaratan gücün büyüklüğünü göstermekte; ayrıca gelecek konunun önemine dikkat çekmektedir.¹⁰ İşte bu mânada “*Erkeği ve dişiye yaratana yemin ederim ki,*” (Leyl, 92/3.) “*Babaya ve evlada yemin ederim ki*” (Beled, 90/3.) buyrulmuştur ki her ikisi arasındaki bağın kıymetine işaret eder. Evlilikte Allah'ın koyduğu fitrat kanununa göre yeme içme gibi fitri bir ihtiyaçtır. Allah, insanoğluna görmesini murat ettiği için göz, duymasını murat ettiği için kulak verdiği gibi cinsel organları vererek de üreyip insan neslini devam ettirmelerini murat etmiştir. Allah insanı Hz. Âdem ve Hz. Havva gibi annesiz ve babasız olarak da yaratmaya muktedir iken bunu dilememiş ve insanı bir bebek olarak anne babaya, aileye, muhtaç olarak yaratmıştır, insan neslinin devamının bir döngü şeklinde olmasını dilemiştir.¹¹

Aile karşıt cinsten iki yetişkin kişinin yasal ve törel bağlara uyarak kurdukları biyolojik, psikolojik ve sosyolojik işlevleri olan bir kurumdur. Aile, bu yapısı ile bireyin ihtiyaçları olan cinsellik, üreme, korunma ve barınma, sevmeye sevilme ve sevgiyi paylaşma, bağımlı ve bağımsız olma, ait olma, statü edinme, güven, kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Toplumun ihtiyaçları olan; çocukların bakımı ve eğitimi, toplumsal töre ve ideallerle, kazanılan mal ve mülkün yeni kuşaklara aktarılması gibi birçok işlevleri yerine getirmekte ve bireyin biyolojik, birçok ihtiyaçlarına cevap vermektedir.¹² Bireyler yalnız yaşamaya değil, bir topluluk içinde diğer insanlarla ilişki içinde bulunmaya göre kurgulanmış varlıklardır. Karşı cinsle olan ilişkileri de diğer insanlarla olan ilişkilerinde olduğu gibi bir ihtiyaçtır.¹³

İnsan, sevgi ve rahmeti elde etmek amacıyla gayret gösterir; bir **eş ile hayatın zorluklarını aşmayı ve güzelliklerini paylaşmayı** ister; evlenme çabası içerisine girer. Kimi zaman güzel, kimi zaman kariyer sahibi, kimi zaman şöhretli, kimi zaman dindar ve ahlâklı eşler aranır. Elbette bütün bunlar önemlidir, önemsenmelidir. Her insanın kendine göre beğenileri, tercihleri, idealleri vardır ve hayatının belli dönemlerinde bunlara uygun kararlar alır. Ancak insan hayatında en önemli kararlardan biri olan eş seçiminde aranması gereken en önemli husus dindarlık ve ahlâkî erdemlere bağlılık olmalıdır. Çünkü bu ölçüye uygun olarak yapılan bir evlilik, sadece dünyada huzur ve mutluluğa değil, âhîret hayatında da ebedî saadete ulaştıracaktır.¹⁴

Evlilik birlikte yaşamaya adım atmaktır, birkaç günlük değil ömürlük bir seçimdir. Bu sebeple hayat tarzları, zevkleri, inançlarını yaşayışları, aile yapıları, kültürleri gibi pek çok konuda denklik veya benzerlik olmalıdır. Evlilikte tercih sebebi kişiye ve şartlara göre değişmekle birlikte, güzellik, yakışıklılık, zenginlik soyluluk, dindarlık gibi sebepler tercih nedeni olabilmektedir. Bunlardan sadece dindarlık mutluluk için garanti verir, çünkü eşler birbirini severse güzel davranır, sevmezse Allah'tan

³ Rum, 30/21.

⁴ Bakara, 2/187.

⁵ Nahl, 16/72.

⁶ İsrâ, 17/32.

⁷ Nisa, 4/21.

⁸ Fahrettin Atar, “Nikâh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33: 112.

⁹ Nisâ, 4/1.

¹⁰ Hayreddin Karaman, v.dğr., “*Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*”, (Ankara: DİB Yayınları, 2007), 5: 633.

¹¹ Mü'min, 40/67.

¹² Mehmet Görmez, v.dğr., *Hadislerle İslam*, (İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017), 4:162.

¹³ Orhan Çaplı, *Evlenmeye Hazır mısınız?*, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1992), 8.

¹⁴ Görmez, v.dğr., *Hadislerle İslam*, 4: 50.

korkar kötü davranmaz. Evlilikte isabet edilirse dünyada cenneti yaşarken, isabet edilmezse cehennem azabı olur.

Mü'min her işinde olduğu gibi evlilik ve cinsellik hususunda da serbest değildir. Allah'ın koyduğu kurallara uymak durumundadır. Meşru bir nikâh olmadan cinsel özgürlük kisvesi altında yaşanan her türlü birliktelik haram kılınmıştır. Haramda ise insana da topluma da zarar verir. Bunun için helal daireden ayrılmamak gerekir.

2. EVLİLİKTE TERCİH

2.1. İnsan Seçimlerinden Sorumludur

Hayat seçimlerimize göre şekillenir herkes seçimlerini yaşar ve ahirette de tercihlerimizin sonucuna göre muamele görürüz. Çünkü insan irade sahibi, yaptıklarından sorumlu tek varlıktır ve emaneti yüklenmeyi sadece insan kabul etmiştir.¹⁵ Hayatın en köklü kurumu olan aileyi kurarken de tercihlerimiz hayatımızı şekillendirir. İnsan tercihlerinin neticesini hem dünyada hem de ahirette görecektir.¹⁶

Aile; insana özgü, biyolojik temelleri olan, evlilik birliği üzerine kurulu, çok boyutlu, çok fonksiyonel, evrensel ve toplumu oluşturan en küçük sosyal birimdir.¹⁷ Evliliği tek kelime, tek satır ve tek cümle ile ifade etmek kolay değil. Evliliği bir kavramla tarif edecek olursak “*Evlilik, su gibidir*” diyebiliriz. Su, bilindiği üzere H₂O dan meydana gelir; yani hidrojen ve oksijenin bir araya gelmesiyle oluşur. Aslında hidrojen ve oksijen havada dolaşırken serbest ve özgürdür. Bu iki özgür madde, özgürlüklerinden fedakârlık yapıp havada birleşince hayat kaynağı olan suya dönüşürler. Evlilik bir yönüyle hidrojen ve oksijenin birleşme misali gibidir. Yani her iki bireyin özgürlüklerinden fedakârlık yapıp molekül olmalarıdır. Bu şekilde yeni bir hayat kaynağı oluşturmalarıdır.¹⁸

İnsanın hayatında iki önemli tasarruf vardır; bunlardan biri meslek seçimi diğeri ise eş seçimidir. Kişinin bu iki konuda en doğru kararı vermesi mutluluğu için hayati öneme sahiptir. Evlilikte doğru kişiyi bulmak kadar evliliğe nasıl bir anlam yüklendiği ve evlilikten nelerin beklendiği de son derece önemlidir. Çünkü eşler arasındaki uyumun belirleyicilerinden en önemlisi evlilikten ne beklendiğidir. Beklentilerin gerçekçi olup olmadığı, kadın ve erkeğin beklentilerinin birbirleriyle örtüşüp örtüşmediği evlilikteki uyumun kalitesini belirler. Beklentiler birbirine ne kadar yakın olursa, uyum da o kadar kolay gerçekleşir.¹⁹

2.1.1. Tercihle Din Boyutu

İslam, evlilik bağının sağlam olması için bazı şartlar koyar. Müminlerin ırzlarını namuslarını korumasının tek meşru yolunun, evlilik kalesine sığınmak olduğunu : “*Onlar ki ırzlarını korurlar. Ancak eşleri ve ellerinin altında bulunan cariyeleri bunun dışındadır. Onlarla ilişkilerinden dolayı kınanmazlar. Kim bunun ötesine geçmek isterse, işte onlar haddi aşanlardır.*” (Mü'minûn, 23/5-7) hakikati ile ilan eder.

“*Beğendiğiniz kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâhlayın.*” (Nisâ, 4/3) “*İçinizden evli olmayanları, köle ve cariyeleriniz arasından da elverişli olanları evlendirin.*” (Nûr, 24/32) buyuran Allah evlenmeyi, evlendirmeyi teşvik etmiştir. “*Mümin kadınlardan iffetli olanlar size helâldir.*” (Mâide, 5/5.) buyurmak suretiyle de evveliyetle mümin kadınların tercih edilmesinin helal olduğu vurgulanmıştır.

Kur'an da Müslümanların, müşrik erkek ve kadınlarla evliliği tercih etmeleri yasaklamıştır. Kur'an evlenmek isteyenlerin dindar olanları tercih etmelerini istemiş, hatta köle bir müminin köle olmayan bir müşrikten daha üstün olduğunu şu şekilde açıklamıştır: “*İman etmedikleri sürece, Allah'a ortak koşan kadınlarla evlenmeyin. Allah'a ortak koşan kadın hoşunuza gitse de, mümin bir cariye, Allah'a ortak koşan bir kadından daha hayırlıdır. İman etmedikleri sürece, Allah'a ortak koşan erkeklerle kadınlarınızı evlendirmeyin. Allah'a ortak koşan hür erkek hoşunuza gitse de, iman eden bir köle, Allah'a ortak koşan bir erkekten daha hayırlıdır. Onlar ateşe çağırırlar, Allah ise izniyle, cennete ve bağışlanmaya çağırır. O, insanlara âyetlerini açıklar ki, öğüt alıp düşünsünler.*” (Bakara, 2/221) bu

¹⁵ Ahzâb, 33/72.; Yâsîn, 36/ 54

¹⁶ Rahmân, 55/31.; Necm, 53/ 39-41.

¹⁷ Sevgi Tütün, *Kuranda Peygamber Aileleri*, (İstanbul: Kayihan Yayınları, 2012), 13.

¹⁸ Nevzat Tarhan, *Son Sığınak Aile*, (İstanbul: Nesil Yayınları, 2010), 29.

¹⁹ Nevzat Tarhan, *Mutlu Evlilik Psikolojisi*, 22. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2016), 29.

ayet açık bir şekilde ifade etmektedir ki evlilik bir tercih işidir. Dindar mümin, mümin olanı tercih etmelidir.²⁰

Ehli kitapla evliliği tercih etmek Müslüman kadınlara yasaklanmakla beraber, Müslüman erkeklerin şirk koşmayan ehli-i kitap kadınla evlenmeyi tercih etmesi câizdir.²¹ Allah Teâla ayette şöyle buyurmuştur: “Mümin kadınlardan iffetli olanlar ile daha önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar da, mehirlerini vermeniz şartıyla, namuslu olmak, zina etmemek ve gizli dost tutmamak üzere size helâldir.” (Mâide, 5/5.). İnanç birliği evlilikte öncelikli şarttır. Ayrıca iffet, Müslüman kadınlarda olduğu gibi, Yahudi ve Hristiyan kadınlarda da en önemli özelliktir. “Evlenilmesi yasak kılınan müşrik kadınlarından maksat; hangi şirk çeşidinden olursa olsun (ister Yahudi, ister Hristiyan, isterse de putperest fark etmeksizin) tüm müşrik kadınlardır.”²²

Rabbimiz kâfirle evliliği tercih etmeyi hem kadınlara hem erkeklere yasak etmiştir. “**Mümin kadınlar hicret ederek size geldiği zaman, ... onları kâfirlere geri göndermeyin. Bunlar onlara helâl değildir. Onlar da bunlara helâl olmazlar... Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın...**” (Mümtehine, 60/10) bu ayete göre hiçbir kâfire Müslüman kadın verilemez. Allah kâfirle evliliği yasakladığı gibi iman etmezlerse onları nikâhında tutmayı da yasaklamıştır.

“Sizi yaratan O’dur. Böyle iken kiminiz kâfir, kiminiz mümindir. Allah yaptıklarınızı görendir.” (Tegâbün, 64/2) ayetinde insanlar iman bakımından “mümin” ve “kâfir” olmak üzere ikiye ayrılmışlardır. Buna göre Ehli-i kitap olan Hristiyanlar ve Yahudiler de kâfirdirler.²³ “Şüphesiz ‘Allah, Meryem oğlu Mesih’dir’ diyenler andolsun ki kâfir olmuşlardır.” (Mâide, 5/17.) **Allah’a çocuk isnat eden Yahudi²⁴ ve Hristiyanların²⁵ da hem kâfir hem müşrik olduğu ayeti kerimelerde²⁶ ifade edilmektedir.** Dolayısıyla günümüz de bir mümin erkeğin bunlarla evliliği de müşriklerle evlilik çerçevesinde değerlendirilmelidir. Onlarla yapılacak evliliğin meşruluğu şüphelidir.

Elmalılı, “Can ve ırz konusunda aslolan haram olmaktadır” prensibinden hareketle Müslüman kadınların ehli-i kitap erkeklerle evlenmelerini helâl kılan herhangi bir delil bulunmadığını, aksine müşrik erkeklerle evlenmelerini haram kılan delil bulunduğunu²⁷ belirterek böyle bir evliliğin kesinlikle haram olduğunu söyler.²⁸ Evin reisi çoğunlukla erkek olması ve salih kadınların itaatli olmasının gerekliliği, babanın çocuğun eğitimindeki büyük payı sebebi ile Müslüman kadının eşinin Müslüman olması tercihe şayandır.

Hz. Peygamberin en büyük kızı Zeynep’in eşi Ebu’l-As henüz Müslüman değilken Bedir Savaşı’nda **müşrik** saflarında savaşmış, esir düşmüştü. Hz. Peygamber ondan kızını Medine’ye göndermesini istedi, O’da kabul etti.²⁹ Birbirini çok seven bu iki eş Allah rızası ve Resulüne itaat ederek ayrı kaldılar çünkü ayet açıktı. Mümin kadın ancak mümin bir erkekle evli olabilirdi.³⁰ Daha sonra Ebu’l-Âs’ın müslüman olması ile Resûlallah kızı Zeynep’i yeni bir nikâh ve yeni bir mehir ile kocası Ebu’l-Âs’a geri verdi.³¹

Evlenmede inanç birliğinin ön plana çıkarılması, tesis edilmesi hedeflenen ideal aile düzenine şekil ve ruh vermesi sebebiyledir. Ailenin aslı fonksiyonlarından birisi de dünyaya gelen çocuklara müspet bir kimlik ve kişilik kazandırmak, onları sosyalleştirmek ve kültürün intikalini sağlamaktır. Aynı inancı paylaşmaları durumunda çiftlerin hem birbirleriyle intibak etmeleri, hem de aileden beklenen sosyal fonksiyonları gerçekleştirmeleri kolaylaşacaktır. Buna karşılık farklı dinlere mensup kişilerin evliliğinde ise eşler, muhtemelen bir kültür çatışması yaşayacak ve dünyaya gelen çocuklara her biri, genellikle kendi inanç ve kültürünü aşlamaya çalışacaktır. Alacağı farklı dini ahlaki terbiyenin, hem

²⁰ Tevbe, 9/71.

²¹ Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, (Sad. İsmail Karaçam vd), (İstanbul: Azim Yay., t.y.), 2: 97.

²² Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, 2: 95.

²³ Karaman, v.dğr., “*Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*”, 1: 351.

²⁴ Tevbe, 9/30.

²⁵ Mâide, 5/72.

²⁶ Mâide, 5/17.; Mâide, 5/72.; Tevbe, 9/30.

²⁷ Bakara 2/221.

²⁸ Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, 2: 97.

²⁹ Ebû Dâvûd, Cihâd, 121.

³⁰ Mümtehine, 60/10.

³¹ İbn Mâce, Nikâh, 18.; Ebû Dâvûd, Nikâh, 30.

çocuğun kendisini, hem de anne babayı olumsuz yönde etkileyeceği, bu durumun ise aile içi ihtilafa ve sosyal çatışmalara sebep olacağı kuşkusuzdur.³²

Kur'ân-ı Kerîm'de ayrıca iddet bekleyen kadınla evlenmek yasaklanmıştır.³³ Tek eşlilik esas olmakla beraber, şartlar gerektirdiği durumda fazla evlenmek isteyen dörtten fazla kadını aynı anda nikâhı altında tutması da yasaklanmıştır.³⁴ Üç talakla boşanan kadının başkası ile evlenip, ayrılmadan eski kocası ile evlenmesi de yasaklanmıştır.³⁵ Kişi eş tercih ederken bunlara da dikkat etmelidir.

2.1.2. Tercihle Akraba Boyutu

İnsanı bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üreten Rabbimiz³⁶ eğer dileseydi bütün insanları tek bir ümmet yapardı ama yapmadı. “*İnsan türünü sudan yaratıp onların arasında nesep (soy) ve sıhrîyet bağı kuran da O'dur. Rabbin üstün kudret sahibidir.*” (Furkân 25/54). Birbirleriyle tanışmaları için insanları kavimlere ve kabilelere ayırmış³⁷, İnsanlar arasında akrabalık bağları tesis etmiştir. “*Allah size kendi cinsinizden eşler yarattı, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar yarattı; sizi güzel ürünlerle rızıklandırdı.*” (Nahl, 16/72). “*Sizi bir tek candan yaratan, kendisiyle mutlu olsun diye ondan da eşini yaratan O'dur.*” (A'râf Sûresi, 7/189). Buyuran Rabbimiz eşi mutluluk vesilesi kılmış, evliliği teşvik etmiş ve akrabalık bağlarını bir nimet olarak zikretmiştir.

Hız. Âdem devrinden günümüze kadar meşru olmuş, sonra cennette de devam edecek, nikâh ile imandan başka ibadet yoktur.³⁸ İnsanın biri doğum yoluyla diğeri evlilik bağıyla oluşan iki ailesi vardır. Aile deyince akla anne, baba, çocuklar ve daha da genişletince akrabalar gelir. Bazı geniş ailelerde hizmetçi³⁹ ve dede, nine⁴⁰ de bu birlikteliğe dâhil olur. Evlilik kişiyi haramdan nesli yok olmaktan korur.

Huzurlu bir toplum için evlilik, sınırları belirlenmiş bir kurumdur. Allah ve Resulü evlenmek için tercih edilemeyecek kimseleri bildirmiş, gerisi helal olarak serbest bırakılmıştır. İslam, birey ve toplumun mutluluğu için bazı evlilikleri yasaklar. Kendileriyle evlenilmesi yasak olan bu kadınlara “*muharremât*” denmektedir. Bu yasak bazen devamlıdır; hiçbir hal ve durumda ortadan kalkmaz. Kan (nesep) hısımlığı, sıhrî (Evlenmeden doğan) hısımlık ve süt (Radâ) hısımlığı **devamlı evlenme engelleridir**.⁴¹ Bazen de bu yasak sürelidir; belli sürelerin geçmesi veya bazı durumların gerçekleşmesi halinde bu kimselerle evlenilebilir. Başkasının eşi olma, iki akraba ile birden evlenme, üç kere boşama ve din farkı **geçici evlenme engelleridir**.⁴² Evlenerek akraba bağı kurulacak kişiler devamlı veya geçici evlenme yasağı olmayanlardan tercih edilmelidir.⁴³

Yüce Allah açık ve net bir şekilde evlenilmeleri yasak olan kadınların sınırını çizmiştir. “*Sizlere, analarınız, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz kardeşlerinizin kızları, kız kardeşlerinizin kızları, sizi emziren sütanneleriniz, sütkardeşleriniz, karılarınızın anneleri, kendileriyle gerdeğe girdiğiniz kadınlarınızın yanında kalan üvey kızlarınız -ki onlarla gerdeğe girmemişseniz size bu engel yoktur-, öz oğullarınızın eşleri ve iki kız kardeş bir arada olmak suretiyle evlenmek size haram kılındı.*” (Nisâ, 4/23) İki kız kardeşi aynı anda nikâhlamak ayetle yasaklanırken, kadını hala ve teyzesiyle aynı anda nikâhlamakta Hz. Peygamber tarafından yasaklanmıştır.⁴⁴ Hz. Peygamber nikâhında iki kız kardeş olduğu halde müslüman olduğunu söyleyen bir sahabeye birini seçip diğeri bırakmasını söylemiştir.⁴⁵

³² Şamil Dağcı, “İslâm Aile Hukukunda Evlenme Engelleri- II, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (Ankara: AÜİF. Yayınları, 2000), 41: 138.

³³ Bakara, 2/235.

³⁴ Nisâ, 4/3.

³⁵ Bakara, 2/230.

³⁶ Nisâ, 4/1.

³⁷ Hucurât, 13/13.

³⁸ Hüseyin Esen, *Kolaylık Açısından İslâm'da Nikâh*, “Dinlerde Nikâh” konulu Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı Tebliğ ve Müzakereleri, (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve İslâmî İlimler Araştırma Vakfı (ISAV), 06-08 Nisan 2012), 57. http://www.isav.org.tr/img/20150917__3763086200.pdf

³⁹ Nûr, 24/58.

⁴⁰ İsrâ, 17/23.

⁴¹ Nisa 4/22-23-24.

⁴² H. Yunus Apaydın, v.dğr., *İlmihal II, İslam ve Toplum*, (Ankara: TDV Yayınları, 2011), 2: 215-216.

⁴³ Detaylı bilgi için bkz. Fahrettin Atar, “Nikâh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 33: 112-117.

⁴⁴ Nesâî, Nikâh, 14.; Buhârî, Nikâh, 28.

⁴⁵ Ebû Dâvûd, Talak., 25; Buhârî, Nikâh, 27.

Nikâhla haramlık oluşan, tercihte bulunamayacak kadınlardan bir diğeri de evli kadınlardır.⁴⁶ Çünkü bir kadın yalnızca bir erkekle evlenebilir. Üvey anne⁴⁷, üvey kızlar, kayın valide ve gelin nikâhtan sonra haramlık oluşan kimselerdir. Amca, hala dayı ve teyzekızlarıyla ise evlenile bilir.⁴⁸ Ancak akraba evliliği yasaklanmamakla beraber, güçlü ve sağlıklı bir nesil için akraba olmayanları tercih etmek tavsiye edilmiştir.⁴⁹

Süt emme çağındaki bir çocuğu annesi dışında bir kadının emzirmesiyle süt akrabalığı oluşur. Sütanne ve sütkardeş ile evlilik ayette yasaklanmıştır.⁵⁰ Hz. Peygamber kardeşi ile evlenmesini teklif eden Ümmü Habibe annemize bunun helal olmadığını belirtmiş, Ebû Seleme'nin kızıyla evleneceğin konuşuluyor deyi sorunca ise Ebû Seleme ile sütkardeş olduklarını dolayısıyla onun kızıyla da evlenemeyeceğini söylemiş, bana kardeşlerinizi ve kızlarınızı teklif etmeyin diyerek reddetmişti.⁵¹ Hz. Peygamber nesep yoluyla haram olanın süt emme nedeniyle de haram olduğunu belirtmiş⁵² böyle bir evlilik yapmak üzere olan sahabeyi vaz geçirmiştir.⁵³ Emenin emzirene nefsi (kendisi) haram, emzirenin emene nesli haramdır.⁵⁴

2.1.3. Tercihde İffet Boyutu

Kur'an evlenemeyenlere iffeti muhafazayı emretmiş aynı zamanda da iffetli kalabilmek için evliliğin önemine vurgu yapmıştır. *“Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lütfu ile onları zenginleştirir. Allah, (lütfu) geniş olan ve (her şeyi) bilendir. Evlenme imkânını bulamayanlar ise, Allah, lütfu ile kendilerini varlıklı kıluncaya kadar iffetlerini korusunlar.”* (Nûr, 24/32-33.) Kur'an, evlenme imkânı bulamayanlardan, Allah'ın lütfuyla bu imkânı elde edinceye kadar iffetlerini korumalarını istemesi Yüce Allah'ın, evliliği, iffeti korumanın bir vasıtası kabul ettiğini göstermektedir. Mü'minûn suresinde kurtuluşa eren müminler *“İffetlerini korurlar”* (Mü'minûn, 23/5.) buyrulurken övülmektedir.

İslâm'da hayatın çeşitli alanlarına dair pek çok düzenleme, Kur'an ve Sünnette ortaya konan genel ilkeler, amaçlar ve örnekler çerçevesinde ihtiyaçlara, zaman ve şartlara göre İslâm toplumunun takdirine bırakılırken evlenme ve aile ile ilgili belli başlı hukukî düzenlemelerin doğrudan Kur'an tarafından belirlenmiş olması, İslâm dininin iffet konusundaki duyarlılığının bir ifadesidir. Bu duyarlılık zamanla İslâm toplumlarının genel ahlak ve iffet telakkilerine de yansımış; bu toplumların karakterlerini belirleyen aile, namus ve iffet anlayışının oluşmasına zemin hazırlamıştır.⁵⁵ Allah Teâlâ, daha önce gözleri kapamayı, ırzları-namusları korumayı emredince,⁵⁶ bundan sonra emrettiği o şeylerin, helâl olmayan durumlarla ilgili olduğunu beyan etmiş ve bunun peşinden de, helal yolu açıklayarak, *“İçinizden bekârları evlendirin”* buyurmuştur.⁵⁷

İffetin korunması, İslâm'ın temel ahlâk buyruklarından biri olup hem erkekleri hem de kadınları kapsamaktadır. Allah evlilikte iffetin çok önemli ve öncelikli olduğunu özellikle vurgulamaktadır.⁵⁸ Rabbimiz Kur'an'da evli erkek için kale içerisine alınmış, korunmuş anlamında *“muhsan”*, kadın için ise *“muhsane”*⁵⁹ tabirini kullanarak iffet ve namusu korumanın en önemli yolunun evlilik olduğuna işaret eder. Adeta eşler, arzularını meşru ölçüler içerisinde tatmin etmeleri için evlilik kalesinde koruma altına alınmıştır.⁶⁰

Kur'an insana geçici olana bağlanmanın hüsrana sonuçlanacağını öğretmekle kalmayıp, bunun hayata nasıl aksettirilmesi gerektiğiyle ilgili hayatın içinden örnekler de sunmuştur. Bu harika örneklerden bir

⁴⁶ Nisâ, 4/24.

⁴⁷ Nisâ, 4/22.

⁴⁸ Ahzâb, 33/ 50.

⁴⁹ İbn Mâce, Nikâh, 46.

⁵⁰ Nisâ, 4/23.

⁵¹ Müslim, Radâ', 15.

⁵² Buhâri, Nikâh, 21., Müslim, Radâ', 9.

⁵³ Buhâri, Şehâdât, 4.

⁵⁴ Şamil Dağcı, *“İslam Aile Hukukunda Evlenme Engelleri -I”*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (Ankara: AÜİF Yayınları, 1999), 39: 222. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/779/9971.pdf>

⁵⁵ Karaman, v.dğr., *“Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir”*, 4: 11.

⁵⁶ Nûr,24/30-31.

⁵⁷ Râzi, Fahrüddin Muhammed b. Ömer, *Mefâtihu'l Gayb (Tefsir-i Kebir)*, (İstanbul: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1307), 17: 54.

⁵⁸ Mâide, 5/5.

⁵⁹ Nisa, 4/ 24-25.

⁶⁰ Karaman, v.dğr., *“Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir”*, 2: 220.

tanesini Hz. Yusuf'un hayatında görüyoruz. Kendisine sunulan mal, makam para ve en önemlisi şehvi arzuları tatmin, teklif -hatta tehdit- edilmesine rağmen hepsini geri çevirmiştir. Yani Yusuf'un tercihi zina değil zındandı. O, kalıcı olanı dünyanın geçici zevklerine feda etmemiştir.⁶¹ İffetin, namusu korumanın ve vefanın en güzel örneği Hz. Yusuf iffeti için zındanda yatmayı dâhi göze almıştır.⁶² Bu davranışı sebebi ile insanların en üstününü soran bir sahabeye Allah Resulü Hz. Yusuf'tur demiştir.⁶³

İslâm'a göre zina, aralarında nikâh bağı bulunmayan kadın ve erkeğin birbirleriyle cinsel ilişkide bulunmasıdır. Bunun para karşılığında yapılmış olup olmaması zina kavramını değiştirmez. Cahiliye devrinde daha ziyade cariyeler ve az da olsa hür kadınlar, evlerine flamalar asarak bu işi ücret karşılığında yaparlardı ve onların yaptığına "biğâ" denirdi. Zina kelimesi ise menfaat karşılığı olmayan, aşka ve sevgiye dayanan veya zevk için yapılan gayri meşru birleşmeler için kullanılırdı. İslâm'dan sonra zina bütün çeşitleriyle yasaklandı, kınandı ve yapanlar için cezalar kondu.⁶⁴ "Zinaya yaklaşmayın. Zira o, bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur." (İsrâ, 17/32.) buyuran Allah bunun da tercih meselesi olduğunu ve müminin ona yaklaşmamayı seçmesi gerektiğini bildirmektedir.

Mirsed adlı bir sahabe, Hz. Peygambere İslâm'dan önce fahişe bir kadınla ilişkisi olduğunu, onunla evlenip evlenemeyeceğini sormuş ve "o benim hoşuma gidiyor ya Resûlullah"⁶⁵ diyerek onunla evlenmesine izin vermesini istemişti. Hz. Peygamber: "Zina eden erkek, zina eden veya müşrik olan bir kadından başkası ile evlenmez; zina eden kadınla da ancak zina eden veya müşrik olan erkek evlenir. Bu, müminlere haram kılınmıştır." (Nûr, 24/3.) ayetini tebliğ etti ve onunla evlenmemesini söyledi.⁶⁶ İnsanların cehenneime girmelerine en çok sebep olan şeyin ağızları/dilleri ve cinsel organları olduğunu belirten⁶⁷ Hz. Peygamber, şehvi duygularının baskısında kalarak, zina etmek için kendinden izin isteyen bir gencin iffeti için ise dua etmiştir.⁶⁸ İnsan onuru ve nesil emniyeti için zina yasaklanmıştır.

Bir gencin evliliğe öncelikle psikolojik olarak hazır olması, evliliğin kutsallık ve önemine inanması lazım. Dindar bir genç; "yuva kurmam lazım, ortam da çok kötü, şartlar zor, ahlâksızlık da kol geziyor, hâl böyle olunca benim kulağımı, gözümü, nefsimi, neslimi korumak için evlenmeye ihtiyacım var" diyerek karar verecek. Bundan sonrada kendisinin manevi hayatına katkı sağlayacak, Efendimizin hadisinde ifade ettiği gibi, dindar bir eş adayı bulacak, ondan sonra evlenecektir.⁶⁹

2.2. Eş Secerken Kriter Ne Olmalıdır?

Allah Teâlâ Kur'an da Peygamberleri insanlığa örnek olarak göstermiştir ve Peygamberleri överken, onların evliliklerini de anlatmıştır.⁷⁰ "Andolsun senden önce de peygamberler göndermiş, onlara da eş ve çocuklar vermiştik..." (Ra'd, 13/38.) peygamberlerin de eşleri ve çocukları olmuştur. "Allah birbirinden gelme bir nesil olarak Âdem'i, Nuh'u, İbrahim ailesi ile İmrân ailesini seçip âlemlere üstün kıldı. Allah işiten ve bilendir." (Âl-i İmrân, 3/33-34.) Kur'an'da adı geçen peygamberlerin annesi, babası, hanımları veya çocukları ile ilişkileri anlatılır.

Evlilik, peygamberlerin değişmeyen sünnetlerindedir. Hz. Peygamber de "Dört şey tüm peygamberlerin sünnetlerindedir. Utanma duygusu, güzel koku sürünmek, misvak kullanmak ve evlenmek."⁷¹ buyurmuştur. "İşte o peygamberler Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir. Sen de onların yoluna uy." (Enam, 6/90.) "Andolsun ki, Resûlullah sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir." (Ahzâb, 33/21) İnsan için en büyük mutluluk, Allah sevgisine ulaşmaktır. Allah'ın sevgisini kazanmanın ön şartı Peygambere itaat etmektir.⁷² Dinin pratikteki en güzel uygulayıcısı, Hz. Peygamber hem evlenmiş hem evlendirmiş bu konuda da örnek

⁶¹ Ahmet Abay, *Kur'an'da Kişilik Eğitimiyle İlgili İlkeler*, (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2012), 158-159.

⁶² Yûsuf, 12/32-33.

⁶³ Buhârî, Menâkıb, 1.

⁶⁴ Karaman, v.dğr., "Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir", 4: 50.

⁶⁵ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 2: 96.

⁶⁶ Ebû Dâvud, Nikâh, 4; İbn Kesîr, 6: 8-9.

⁶⁷ Tirmizî, Birr, 62.

⁶⁸ İbn Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed, *Müsned*, (Ürdün: -Birleşik Baskı- Beytü'l-Efkâri'd-Düveliyye, 2005), 5: 257.

⁶⁹ Hasan Kâmil Yılmaz, *Önce Eş Sonra İş ve Aş*, Genç Dergi - 76, (İstanbul: Erkam Yayınları. Ocak 2013), <http://genclergisi.com/3662-once-es-sonra-is-ve-as.html>

⁷⁰ Gazâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed et-Tüsî, *İhyâ Ulûmi'd-Din*, (İstanbul: Bedir Yayınları, 1973), 2: 60.

⁷¹ Buhârî, Nikâh, 1; Tirmizî, Nikâh, 1; İbn Hanbel, *Müsned*, 5: 421.

⁷² Abay, *Kur'an'da Kişilik Eğitimiyle İlgili İlkeler*, 76.

olmuştur.⁷³ “Evlenmek benim sünnetimdir. Kim benim sünnetime uygun davranmazsa benden değildir. Evlenin. Çünkü ben (kıyamet günü diğer) ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim...”⁷⁴ buyurarak her türlü ahlaksızlığa set çekmiş ve iffetli, huzurlu, güvenli bir hayat sürmenin yolunu evlilik olarak göstermiştir. Yâni evlenmek her şeyden önce bir sünnettir, uygulanması ibadettir.

Hız. Peygamber çevresindeki gençlere şöyle buyurmuştur: “Ey gençler topluluğu! Evlenme imkânı bulanınız evlensin. Çünkü evlenmek, gözü haramdan çevirmek ve iffeti korumak için en iyi yoldur. Evlenme imkânı bulamayan da oruç tutsun. Çünkü orucun, kişi için şehveti kesme özelliği vardır.”⁷⁵ Evlenmek önceliklidir ama evlenemeyen de iffetini muhafaza etmelidir. İman edenler, Allah’ı sever⁷⁶ Resûlü örnek alır.⁷⁷ Sevmek itaati, itaat huzuru sağlar. Allah’ın emri Peygamberin sünneti olan evlilik, Rabbin rızası, Resulün ümmetinin çokluğu ile övünmesinin vesilesidir.⁷⁸ Allah evlenmenin, aile olmanın huzura erme vesilesi olduğunu belirtmiştir.⁷⁹ Ferdin, toplumun hatta bütün insanlığın barış, huzur, sükûnet ve güvenliği için sağlam bir aile temeline ihtiyaç vardır.⁸⁰

Boşanan veya dul kalan bir kadının evlendirilmesinin iddet bitince olabileceğini belirten ayette bekâr kalınmanın uzatılmaması gerektiği,⁸¹ Bakara Suresi 232. ayette ise özellikle dul olup evlenmek isteyenlere saygılı olunması, engel olunmaması, gerektiği konusunda öğüt verilmektedir.⁸²

İnsan hayatının en önemli gelişimsel ödevlerinden birisi de eş seçimi ve evliliğdir. Evlilik kararı karmaşık bir süreçtir, kişinin hem kendisini hem de evleneceği kişiyi tanımasını gerektirir. “Ben kiminle evleniyorum, onunla anlaşabilecek miyim?” şeklindeki sorulara kişinin vereceği cevaplar, önce kendini tanımasına bağlıdır. Evlenecek kişiler genelde karşı tarafın nasıl biri olduğu üzerinde durur; ancak kendisini analiz etmediği için onunla anlaşılabilirliğinin cevabını sağlıklı veremezler. Dolayısıyla, evlilikte kişinin kendisini tanıması, evleneceği kişiyi tanımasından daha önemlidir.⁸³

Eş adaylarının birbirini sağlıklı tanıyabilmesi için sevgiyi ikinci, akli ve mantığı birinci plana almaları gerekir. Evlenmeye hazırlanan gençlerde ise mantıktan çok duygular ön plandadır. Bu nedenle evlenecek genç duygularının kontrolünde hareket eder ve eş adayını tanımaya çalışırken onun hakkında yanlış değerlendirmeler yapar. Hatta ona karşı objektif olamadığı için doğru değerlendirmeler ile yanlış yargılara varabilir.⁸⁴

Gençler: “Evleneceğim kişiyi daha yakından tanımak ve anlamak için onunla baş başa daha çok zaman geçirmeliyim!” diye düşünebilirler. Ancak bir insanın sadece size karşı olan davranışlarına bakarak onu tanıyamazsınız. Çünkü insanlar kendilerini sizinle beraberken saklayabilir ve olmadıkları gibi davranabilirler. Üstelik bu tavrı uzun yıllar boyunca da sürdürebilirler. Bu nedenle yıllarca flört eden, nişanlı bekleyen çiftlerin evlendikten kısa bir süre sonra ayrıldığına sık sık şahit oluruz. Evleneceğimiz kişinin değişik ortamlarda, değişik kişilere karşı olan tutumunu gözlemlemek onu daha iyi tanımak ve anlamak için çok önemlidir. Eğer bir insan anne babasına karşı saygısız davranışlar içindeyse eşine karşı da saygılı olmayacağını söyleyebiliriz.⁸⁵

Eş seçerken göz önünde bulundurulması gereken çok önemli bir nokta vardır: *seçtiğimiz kişinin çocuklarımızın anne baba adayı olunduğunun, annelik ve babalık yapacak kişileri seçmekte olduğumuzun, unutulmamasıdır.* Evlenmeyi isteyen her insan, mutlaka mutlu bir aile olmayı da hayal eder. Çocuk sahibi olma arzusu taşır. Bu yüzden erkek, bir anne adayıyla, kadın da bir baba adayıyla muhatap olduğunun bilincinde olarak hareket etmelidir. “Çocuğuma iyi bir rehber olur!” düşüncesiyle karşısındaki adayı tanımaya çalışmalıdır. Zaten kadının fitratında, babalık yapacak olgunlukta bir eş

⁷³ Ahzâb, 33/21.

⁷⁴ İbn-i Mâce, Nikâh, 1.

⁷⁵ Buhâri, Nikâh, 3; Müslim, Nikâh, 1.

⁷⁶ Bakara, 2/165.

⁷⁷ Âl-i İmrân, 3/31.

⁷⁸ Ebû Dâvud, Nikâh, 3; İbn Mâce, Nikâh, 1.; Nesâî, Nikâh, 11, İbn Hanbel, *Müsned*, 3: 159.

⁷⁹ Nahl, 16/80.

⁸⁰ Fikret Karaman, *Gençliğin Yetişmesinde Aile*, Diyanet Aylık Dergisi, (2004-165), (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları), 9.

⁸¹ Bakara, 2/235.

⁸² Bakara, 2/232.

⁸³ Tarhan, *Mutlu Evlilik Psikolojisi*, 29.

⁸⁴ Tarhan, *Mutlu Evlilik Psikolojisi*, 34.

⁸⁵ Tülay Kök, *Evleneceğimiz Kişiyi Nasıl Daha İyi Tanıyabiliriz?*, (DİB Aile Dergisi, Mart 2016), (Ankara: DİB Yayınları, 2016), 23.

seçme, karakter sahibi biriyle yuva kurmak isteği vardır. Erkeklerde ise çocuklarına ve ailesine sahip çıkan birini arama arzusu hâkimdir.⁸⁶

Kur'an, evlilik ahdi için "ağır ve sağlam bir taahhüt"⁸⁷ ifadesini kullanmıştır. Böyle bir taahhüdün aceleye getirilmemesi gerekir. Bundan dolayı da İslâm'da nikâhtan önce, biri görüşme ve diğeri de nişanlama olmak üzere iki husus örf hâline gelmiştir.⁸⁸ Eş seçiminde tercih edilen özelliklerden bazıları şunlardır:

2.2.1. Dindarlık

"İman etmedikleri sürece, Allah'a ortak koşan kadınlarla evlenmeyin. Allah'a ortak koşan kadın hoşunuza gitse de, mümin bir cariye, Allah'a ortak koşan bir kadından daha hayırlıdır. İman etmedikleri sürece, Allah'a ortak koşan erkeklerle kadınlarınızı evlendirmeyin. Allah'a ortak koşan hür erkek hoşunuza gitse de, iman eden bir köle, Allah'a ortak koşan bir erkekten daha hayırlıdır. Onlar ateşe çağırırlar, Allah ise izniyle, cennete ve bağışlanmaya çağırır. O, insanlara âyetlerini açıklar ki, öğüt alıp düşünsünler." (Bakara, 2/221.) Allah evlenirken inanç birlikteliğinin önemine dikkat çekmiştir.

Kirman'a göre dindarlık: "Bir kişinin günlük hayatında dinin önemini ifade eden, kişinin dine inanma ve bağlanma derecesini gösteren bir kavramdır."⁸⁹ Dindarlık ölçülebilen bir olgu olmadığından bir kişinin dindar olup olmadığını anlamak için pratik yaşamında Allah'ın emrine Resulün sünnetine ne kadar uyuyor ona bakılır.

Hz. Peygamber, geçici olana bağlanmamayı öğütler: "Kadınlarla (sırf) güzellikleri sebebiyle evlenmeyin. Güzellikleri onları helâk edebilir (hatalı davranmaya sevk edebilir). Onlarla malları nedeniyle de evlenmeyin. Malları da onları taşkınlığa (günaha) götürebilir. Fakat onlarla dindarlıkları sebebiyle evlenin. Burnu kesik, kulağı delik, siyahî, dindar bir cariye, (diğerlerinden) daha üstündür."⁹⁰ buyurarak mümin bir cariyenin inançsız bir hürden üstün olduğunu belirtmiştir, evlenirken erkek olsun kadın olsun eşlerin dindar olanlardan tercih edilmesini tavsiye etmiştir

Dindarlık ve ahlâkî erdemlere bağlı ölçüye uygun olarak yapılan bir evlilik, dünyada huzur ve mutluluğa, âhiret hayatında da ebedî saadete ulaştıracaktır. Nitekim Kur'an'da cennete giren bahtiyar kimseler anlatılırken şöyle buyrulmaktadır: "O gün cennetlikler safa sürmekle meşguldürler. Kendileri ve eşleri gölgeliklerde tahtlara kurulurlar." (Yâsin, 36/55-56.) Yani dindar ve ahlâkî erdemlere bağlı bir eş, insan için iki dünyada da cennet nimetlerinden bir nimettir.⁹¹ "Her doğan fitrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hıristiyan ya da Mecusi yapar..."⁹² hadisine istinaden mümin doğacak çocukları için evleneceği kişinin dini anlayışına dikkat etmelidir.

Hz. Peygamber: "Kadınla dört şeyden dolayı evlenilir: Malı, soyu, güzelliği ve dini için. Sen dindar olanını seç ki elin bereket bulsun. (Aksi hâlde) fakr u zarurete duçar olursun!"⁹³ buyurarak, öncelik vermesi gerekenin dindarlık ve huy güzelliği olduğunu ifade etmiştir. Genellikle geçici vasıflar olan zenginlik, soyluluk -ki günümüzde bunun yerini kariyer evliliği almıştır- ve fiziksel güzelliğe önem verilir esas kalıcı olan ahlâk güzelliği ve dindarlık ihmal edilir. Hadisin sonundaki, "Sen dindar olanı tercih et ki (dünya ve âhirette) berekete erişesin." bölümü evlenecek kişileri geçici heveslere ve zevklere kapılmama konusunda uyarılmış, bu sayede berekete nail olmalarını istemiştir.⁹⁴

Ayrıca hadiste dindar olanı "seçin" buyruluyor. Çünkü seçimimizden sorumluyuz. Siz hiçbir şey yapmayın nasibinizdeki kimse, o olur demiyor; mesuliyet sana aittir seçin diyor. Yani bizim seçimimiz, neticelerinden biz sorumluyuz. Ahiret odaklı hareket etmeliyiz. Evlilik, temelleri bu dünyada atılsa da ahirete kadar uzanacak olan bir beraberliktir. Ona süreklilik ve anlam kazandıran sır ise, eşlerin dindar ve güzel ahlâk sahibi olmalarıdır. Zenginlik, asalet ve güzellik gibi diğer özellikler geçicidir. Hâlbuki

⁸⁶ Tarhan, *Son Sığınak Aile*, 45.

⁸⁷ Nisa, 4/21.

⁸⁸ Hayrettin Karaman, *İslâm'da Kadın Ve Aile*, (İstanbul: Ensar Yayınları, 2010), 59.

⁸⁹ Memet Ali Kirman, *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004), 62.

⁹⁰ İbn Mâce, Nikâh, 6.

⁹¹ Recep Kılıç, *Ayet ve Hadislerin Işığında İnsan ve Ahlak*, (Ankara: TDV. Yayınları, 2006), 78.

⁹² Müslim, Kader, 22.

⁹³ Buhârî, Nikâh, 16; Müslim, Radâ, 53; Tirmizî, Nikâh, 4; Nesâî, Nikâh, 10.

⁹⁴ Görmez, v.dğr., *Hadislerle İslam*, 4: 38.

yuvadaki geçim, huzur ve mutluluğun devamlılığı, ailenin sıkıntılara karşı metanetli olması *dini hassasiyet* ve *ahlâkî olgunluk* gibi iki temel değerle mümkündür.⁹⁵

Erkek de de aranacak vasıf başta dindarlıktır, diğer özellikler ondan sonra anlam kazanır. Hz. Peygamber ashâbına: “*Dinini ve ahlâkını beğendiğiniz bir kimse size (düni olarak) geldiğinde onu (kızınızla) nikâhlayın. Böyle yapmazsanız, yeryüzünde fitne ve bozgunculuk çıkar.*” buyurur. Orada bulunanlar, “Ey Allah’ın Resûlü! Eğer o kimsede (denklik bakımından bir eksiklik) varsa?” deyince, Peygamberimiz, “*Dinini ve ahlâkını beğendiğiniz bir kimse size (düni olarak) geldiğinde onu (kızınızla) nikâhlayın.*”⁹⁶ cümlesini üç defa tekrarlamıştır. Bu hadiste nikâhın teşvik edilmesinin sebebi, fesat çıkma korkusudur.⁹⁷ Hz. Peygamber: “*Erkeğin kerem sahibi; cömert olması, dindarlığıdır. Kişilik sahibi olması, akıllı olmasıdır. Güzelliği de, ahlâkının güzel olmasıdır.*”⁹⁸ buyurmuştur.

Bunun için veliye düşen vazife kızını vereceği adamın ahlakını araştırmaktır. Kılık kıyafeti, ahlakı, dini bozuk olup, aile hukukuna riayet etmeyen veya emsali olmayan bir erkeğe kızı vermemelidir. Bir adam Hasan-ı Basri’ye: “*Kızımı isteyen çok. Hangisine vereyim*” dediğinde: “*Allah’tan korkana ver. Kızını severse iyi, sevmezse Allah’tan korktuğu için ona zulmetmez*” buyurdu. Zalim, fâsık, bidat sahibi, şarap içen, kumar oynayan bir kimseye kızını veren, nikâhlayan kişi, onu cehenneme sürüklemiştir. Kızına hıyanet ve dinine ihanet ve mahremlik hakkını yerine getirmedeği için, Allah’ın gazabına uğrar.⁹⁹

2.2.2. Güzellik

Kendi güzel Mevla’mız¹⁰⁰ İnsanı da en güzel biçimde yaratmıştır.¹⁰¹ Rabbimiz cennetteki kadınları överken onların fiziki özelliklerinden bahsetmiştir.¹⁰² “*Beğendiğiniz kadınlardan ikişer, üçer, dörder nikâhlayın.*” (Nisâ, 4/3) ayetin de ise evlilikte beğenin önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Hz. Şuayb’ın kızlarından biri Hz. Mûsâ ile utanarak konuşmuş,¹⁰³ babasına Musa’nın hem bedenen hem de ahlaken tercih edilecek birisi olduğunu söylemiş, Hz. Şuayb da (muhtemelen beğenen) kızını Hz. Musa ile evlendirmiştir.¹⁰⁴ Ayrıca Hz. Şuayb’ın kızlarının dilinden istihdama en uygun kimsenin bedeni yönden güçlü, ahlâkî açıdan güvenilir kişiler olduğu belirtilerek insanın yetkinlik kazanmasında beden ve ahlâk gelişiminin önemine dikkat çekilmiştir.¹⁰⁵

İslam dini; teorisinin pratik olarak uygulamaya dönüşüm alanı olarak gördüğü aile hayatının oluşumuna önem vermiş; huzurlu ve güvenli bir aile ortamının oluşması için isabetli bir eş seçiminin sağlanmasına dikkat çekmiştir. Hz. Peygamber evlilik niyetinde olan tarafların birbirlerini görüp beğenmesi, evlilik için rıza göstermesi gerektiğini, ayrıca güzellik bakan gözde olduğu, yani herkesin üzerinde ittifak ettikleri bir şey olmadığı için evlenecek kişinin bizzat kendisinin görüp değerlendirmesini tavsiye etmiştir. Ensar’dan bir kadınla evlenmek isteyen bir sahabeye kadını görüp görmediğini sormuş, görmediğini söyleyince de gidip görmesini, çünkü Ensar’ın gözlerinin biraz farklı (mavi ve küçük) olduğunu söylemiştir.¹⁰⁶ “*Evleneceğin kadına önceden bak çünkü anlaşabilmeniz ve birbirlerinizi sevebilmeniz için bu gerekli bir şarttır.*”¹⁰⁷ buyurarak görüp beğenmenin aradaki sevgi ve kaynaşmayı artıracığını söylemiştir. Görmek, sevgi hâsıl eden ilk adımdır. Görmenin insanı ne kadar etkilediğini bilen Rabbimiz harama düşmemek adına ilk gözleri sakınmayı emretmektedir.¹⁰⁸

İslam, evlenecek kızın kendi yakın akrabalarından en az biri ile beraber, onu isteyen erkeğe görünmesine izin vermiştir.¹⁰⁹ Güzellik Allah vergisi deyip içinizin kıpırdamadığı elektrik alamadığınız birisi doğru

⁹⁵ Görmez, v.dğr., Hadislerle İslam, 4: 48.

⁹⁶ Tirmizî, Nikâh, 3.

⁹⁷ Gazâlî, *İhyâu Ulûmi’-d-Din*, 2: 61.

⁹⁸ Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn, *Şuabü’l-İmân*, (thk., Muhammed Saîd Besyûnî Zağlûl), (Beirut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1410), 4:160.; Acluni, İsmâil b. Muhammed, *Keşfü’l-Hafa*, (Beirut: Müessesetü’r-Risâle, 1985), 2: 143.

⁹⁹ Gazâlî, *İhyâu Ulûmi’-d-Din*, 2: 108.

¹⁰⁰ Hac, 22/78.

¹⁰¹ Tîn, 95/1-4; Tegâbün, 64/3.

¹⁰² Vâkıa, 56/22-23; Rahmân, 55/70; Tûr, 52/19-20; Sâffât, 37/48.

¹⁰³ Kasas, 28/25-26.

¹⁰⁴ Kasas, 28/27.

¹⁰⁵ Nebi Bozkurt, “Spor” TDVİA. (Ankara: TDV. Yay., 2009), 37: 419.

¹⁰⁶ Müslim, Nikâh, 74; Nesâî, nikâh,23.

¹⁰⁷ İbn Mâce, Nikâh, 9.

¹⁰⁸ Nûr, 24/30-31.

¹⁰⁹ Hayrettin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku*, (İstanbul: Nesil Yayınları, 1991), 1: 239.

tercih olmayacaktır. Fiziksel güzellik ve duygusal yakınlık mutlu bir evlilik için gereklidir¹¹⁰ ama yeterli değildir. Çünkü her fani şey gibi güzellikte geçicidir. Hz. Peygamber: “Kadınlarla (sırf) güzellikleri sebebiyle evlenmeyin. Güzellikleri onları helâk edebilir (hatalı davranmaya sevk edebilir).”¹¹¹ Buyurarak dış güzelliğin fani olduğunu hatırlatmıştır.

Eş sevgisi sadece geçici olan fizikî güzelliğe bağlanmamalıdır. Zira fiziksel güzelliğin gün gelip yok olmasıyla insan en muhtaç olduğu dönemde beklediği ilgi ve sevgiyi kaybedebilir. Kadının en cazip yanı ve asıl güzelliği ise kadınlığa has zarafet ve nezaket içindeki davranışlarıdır. En değerli yönü de samimi ve nûrânî şefkatidir. Onun bu güzelliği ömrünün sonuna kadar artarak devam eder. Bu kalıcı güzelliği sayesinde ona olan sevgi muhafaza edilmiş olur. Güzel ahlakıyla tanınmalı. Çoğu insan önce “güzelliğe” vurulur. Oysa güzel ahlak, güzellikten çok daha önce gelir ve mutluluk için asıl o lazımdır. Atalarımız “güzel yüze kırk günde doyulur, güzel huya kırk yılda doyulmaz.” demişlerdir. Aşkın gözü kördür. Hemen severseniz, bazı hatalarını görseniz, o kadarlık olur canım dersiniz. Dağ gibi kusurlarını küçültürsünüz. Aşkta insana tesir eden ilk şey, dış güzellik ve cinsel çekiciliktir. Fakat Sokrates’in söylediği gibi, “güzelliğin saltanatı kısa sürer.” Fizikî güzellik, ilk etkileme gücü olduğundan kısadır. Ondan sonra da iç güzelliğin saltanatı başlar.¹¹²

2.2.3. Sevgi Muhabbet (Elektrik Alma)

“Nefsanî arzulara, (özellekle) kadınlara, oğullara, ..., karşı düşkünlük insanlara çekici kalandı.” (Âl-i İmrân, 3/14.) Ayette karşı cinse duyulan ilgiyi ifade için kadınlardan, soyun devam arzusunu ifade için oğullardan söz edilmiştir.¹¹³ Kadın ve erkeğin birbirlerine karşı duydukları his, arzu, duygu ve meyiller “sünnetullah” gereğidir. Allah Teâlâ insana, yaratılışındaki fitrata uygun olarak bu duyguları vermiş, yalnız bu meyillerin tatmin yolunu da helal dairede ki meşru nikâhla sınırlamıştır.¹¹⁴

Muhabbet, susamışlıktan (fazla arzudan) kalbin kaynaması, taşması, sevilene ulaşmak için çırpınmasıdır. Bunun da normaline sevgi, aşırısına aşk, daha aşırısına sevda/tutku denir.¹¹⁵ Aile tesis edilirken, erkek ve kadın birbirine kesin olarak söz verir; sevgi, samimiyet ve güven esasına dayalı bir birlik kurarlar. Böylece ilâhî kudretin bir tecellisi olarak, birbirine yabancı iki kişi artık birbirine en yakın iki insan oluverir.¹¹⁶ Kur’an da evlilik: “Kaynaşmanız için size kendi (cinsi)nizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peydâ etmesi de O’nun (varlığının) delillerindendir. Doğrusu bunda, iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır.” (Rûm, 30/21) ayetin de olduğu gibi rahmet, meveddet gibi duygu dolu kelimelerle anlatılır ve sağlam bağ, sağlam teminat ifadeleriyle vasıflandırılır. “Ve onlar, sizden sağlam bir teminat almışlardır.” (Nisa, 4/21) Rabbimiz, eşleri tanımlarken, “Onlar size örtüdürler, siz de onlara örtüsünüz.” (Bakara, 2/187) buyurduğu gibi Allah’ın Resûlü de: “Kadınlar, erkeklerle birlikte bir bütünü tamamlayan diğer yarıdır.”¹¹⁷ diyerek kadını ve erkeği bütünleştiriyor, kaynaştırıyor ve insan bütünüdür birer yarısı ilân ediyor.¹¹⁸ “Birbirini seven (çiftlerin birleşmesi) için nikâh (tan daha iyi bir çözüm) yoktur.”¹¹⁹ diyerek de meşru olanın evlilik olduğunu vurguluyor.

Toplumu ayakta tutan aile; aileyi ayakta tutan da, aile bireyleri arasındaki sevgidir. Bireylerin arasında sevgi olmadığı takdirde, ailenin çözülüp dağılması kaçınılmazdır. Anne ile çocuğu, baba ile eşi ve çocukları arasındaki sevgi bağları kuvvetli olduğu sürece insan, güçlü, mutlu ve umutlu olur. Böylesi umut ve yaşama sevinci ile dolu insanlardan oluşan toplum da örnek bir toplum haline gelir.¹²⁰ Aile şu temellere dayanmaktadır: Cinsiyet, sevgi, şefkat, nesli devam ettirme.¹²¹

Kur’an’da, “Odur ki sizi bir tek nefisten yarattı, gönülü ısınsın, huzur bulsun diye ondan eşini var etti.” (Araf, 7/189.) buyrulmuştur. “Onlara ısınıp kaynaşasınız” ifadesi eşlerin yaratılış amacını açıklamakta, dolayısıyla insanın eşini kendisiyle huzur ve mutluluk bulacağı varlık olarak görmesini

¹¹⁰ Buhârî, Büyü’, 34, Buhârî, Nikâh, 10.

¹¹¹ İbn Mâce, Nikâh, 6.

¹¹² Nevzat Tarhan, Kadın psikolojisi, (İstanbul: Nesil Yayınları, 2005), 285.

¹¹³ Karaman, v.dğr., “Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir”, 1: 514.

¹¹⁴ Nisâ, 4/24.

¹¹⁵ Abay, Kur’an’da Kişilik Eğitimiyle İlgili İlkeler, 75.

¹¹⁶ Abay, Kur’an’da Kişilik Eğitimiyle İlgili İlkeler, 61.

¹¹⁷ Ebû Dâvud, Tahâret, 94.

¹¹⁸ Dölek, Edebi Açıldan Hadislerde Tesbih ve Temsiller, 191.

¹¹⁹ İbn Mâce, Nikâh, 1; Beyhâkî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn, es- Sünenü’l- Kübrâ, (thk. Ebû Abdillâh Abdusselâm), (Riyâd: Mektebetü’r-Rüşd, 2004.) 7: 120.

¹²⁰ Kılıç, Ayet ve Hadislerin Işığında İnsan ve Ahlak, 78.

¹²¹ Celal Kırcı, Kur’an’a Göre Ailenin Psikolojik Temelleri, Diyanet İlmî Dergisi 27/2, (Nisan, Mayıs, Haziran 1991): 67-79.

telkin etmektedir. “Sevgi ve şefkat duyguları” olan meveddet ve rahmet ise “Eş olma” hissini ve olgusunun, kan hısımlığına dayalı olmaksızın hatta -çoğu defa- yakın zamana kadar birbirlerini tanımayan iki ayrı cinsi çok güçlü psikolojik ve biyolojik bağlarla birbirine bağlar.¹²²

Kadın ve erkek fitri olarak birbirine meyilli olarak yaratılmıştır.¹²³ Bu öyle kuvvetli bir muhabbettir ki toplumu parçalamak isteyenlerde bu rabıtayı kırmayı hedeflerler. Bakara suresi 102. ayette “*karı ile kocanın arasını ayıracak şeyleri öğreniyorlar*” buyrulur. Bu tâbir sihrin en yüksek derecede tesirini ifade içindir. Yazır’a göre karı ile koca arasını bile ayıranlar, bu kadar kuvvetli bir sevgi bağını kıranlar, komşular ve hemşeriler arasında fitneler çıkarıp, halkı birbirine düşürür, hatta ihtilaller bile çıkarabilirler.¹²⁴ En kuvvetli bağ eşler arasındaki bağıdır.

“*Kişi sevdiği ile beraberdir.*”¹²⁵ Hz. Peygamber her şeyde olduğu gibi sevgi konusunda da ölçülü olmayı sevdiğini ölçülü sevmeyi müminlere tavsiye etmiş,¹²⁶ “*Kim âşık olur da iffetini muhafaza ederek ölürse, şehit olur.*”¹²⁷ buyurmuştur. Bizi yaratan Allah olduğu ve bizi bizden daha iyi tanıdığı için her konuda olduğu gibi “*sevgi ve aşk*” gibi duygularda da Allah rızası gözetilmelidir. Aksi halde Bediüzzaman Said Nursi’nin: “*Gayrimeşru muhabbetin neticesi, merhametsiz azap çekmektir.*”¹²⁸ sözünde olduğu gibi helal yoldan olmayan ilişkinin neticesi acı ve keder olur.

“Evlilikte duygusal uyum çok önemlidir. Buna halk arasında “*elektrik alma*” da denir. Yani taraflar birbirlerine ısınabilmişlerse, karşılıklı sıcaklık söz konusu ise evliliğe adım atmalarında önemli bir engel aşılmış demektir. Yoksa bazılarının dediği gibi, mutlu evlilik için aşk, ön şartlardan değildir. *Aşk, evlilikte sebep olmanın ötesinde, sonuçtur.* Aşk, iyi ilişkinin sonucunda ortaya çıkarsa devamlı olur. Bu nedenle yıllarca âşık olarak yaşamış, birbirine hayatlarını verecek kadar değer vermiş bazı kişiler, evlilik sonrası ani kararlarla bu aşkı bitirebilmektedir. Yine bu bağlamda, âşık olmadan birbirleriyle tanışıp iyi ilişki neticesinde birbirlerine âşık olmuş, birbirlerini sevmiş çok insan mevcuttur. Bu nedenle iyi ilişki kuranlar, aslında iyi âşık da olurlar. İyi ilişki kuramayanlar, iletişim eksikliği olan bireyler, iyi âşık da olamazlar.”¹²⁹ Bir sevdaya tutulmak ve onu yaşamaktan daha zor olan tüm engelleri aşip onu sürdürebilmektedir.

Evlilik öncesinde hiç olmazsa eşlerden biri diğerine bir yakınlık hissi duymalıdır. Hz. Hatice, Hz. Peygamber ile evlenmeden önce ticaret hayatı vesilesiyle tanışmış, O’na hayran kalmış, evlenme isteğini “*aracı*” vasıtasıyla Peygamberimize bildirmiştir.¹³⁰ Hz. Peygamber, Hz. Hatice için: “*Bana O’nun sevgisi bahşedildi.*”¹³¹ diyerek eşine olan sevgisini ilan etmiştir. Hz. Peygamber: “*...Ancak üç çeşit eğlence vardır: Kişinin atını eğitmesi, eşi ile hoş vakit geçirmesi, yayı ve oku ile atış yapması...*”¹³² buyurarak eş muhabbetini dünya nimetlerinden saymıştır.

Hz. Peygamber eşlerini çok sever, onlarla ilgilenirdi. Hz. Peygamber ile koşu yarışması dahi yapan¹³³ Hz. Peygamber’e kızsı dahi bunun sadece dilde olduğunu belirten Hz. Âişe: “*Ey Allah’ın Resûlü, Allah’a yemin olsun ki ben sadece senin isminden uzak kalabilirim.*”¹³⁴ sözüyle eşine sevgisini ifade etmiştir. Onu çok sevdiği için kendisine Âişecik diye de hitap eden Hz. Peygamber’in kendisine olan sevgisini bildiklerinden ashap, ona hediye vereceği zaman Hz. Âişe’nin odasında verirdi.¹³⁵ Resûlullah’la ilgili olarak Hz. Âişe’den nakledilen, “*Hanımlarından birini öptü ve abdest almadan namaza çıktı.*”¹³⁶ şeklindeki ifadeler, her ne kadar hadis kitaplarımızda abdestle ilgili olarak

¹²² Karaman, v.dğr., “*Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*”, 4: 303.

¹²³ Yusuf, 12 / 23-24.

¹²⁴ Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, 1: 372 -373.

¹²⁵ Buhârî, Edeb, 96.

¹²⁶ Tirmizî, Birr, 60.

¹²⁷ El-Haraiti, Muhammed Bin Cafer Ebu Bekr, İtilal El Kulub (Fi Ahbari’l Uşşakin Vel- Muhibbin), “*Hadislerde Sevgi Ve Aşk*”, Tercüme: Yusuf Eğinç, (İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2009), 57.

¹²⁸ Bediüzzaman Said Nursi, *Sözler*, (İstanbul: Envar Neşriyat, 1996), 634.

¹²⁹ Tarhan, *Son Sığınak Aile*, 41-42.

¹³⁰ İbn Sa’d, Ebû Abdullah Muhammed. *Tabakâtü’l-Kübrâ*, (Beirut: Dâru Sâdir, t.y.), 1: 131.

¹³¹ Müslim, Fedâilü’s-sahâbe, 75.

¹³² Ebû Dâvûd, Cihâd, 23.

¹³³ İbn Mâce, Nikâh 50.

¹³⁴ Buhârî, Nikâh, 109.

¹³⁵ Mustafa Fayda, “*Âişe*” md., TDVİA., (Ankara: TDV. Yay., 1989), 2: 201.

¹³⁶ Ebû Dâvûd, Taharet, 68.

nakledilmişse de haddizâtında bu husus, Resûlullah'ın evinde hanımlarına karşı sıcak ilgisini ve sevgisini gösteren önemli bir ayrıntıdır.¹³⁷

2.2.4. Soyluluk

Her insan, hayat boyu iki tür aileye mensup olabilir. Bunlardan birincisi, doğuştan yani biyolojik olarak ait olduğu aile, diğeri ise evlilik yoluyla oluşturduğu ailedir.¹³⁸ Hz. Âdem¹³⁹, Hz. Havva¹⁴⁰ ve Hz. İsa¹⁴¹ dışında kalan tüm insanlar var olmak için ebeveynine muhtaçtır. Kur'an- Kerim'de bu husus şöyle ifade edilir: “İnsan türünü sudan yaratıp onların arasında nesep (soy) ve sıhriyet bağı kuran da O'dur. Rabbin üstün kudret sahibidir.”¹⁴²

Kur'an'da da “Şüphesiz, Allah, Adem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini (soyunu) ve İmran ailesini (soyunu) birbirinden gelmiş birer nesil olarak seçip âlemlere üstün kıldı.”¹⁴³ ayetiyle Peygamberlerin birbirleriyle bağımlı oluşturan soy birliğinden bahsedilmiş, diğeri bazı ayetlerde de soyun devamı ve hayırlı bir nesil için yapılan dualara yer verilmiştir. Örneğin Furkan Suresi'nde sâlih kulların, göz aydınlığı olacak hayırlı bir nesil için ettiği dua yer almış,¹⁴⁴ benzer şekilde Hz İbrahim de kendisi ve soyundan gelenlerin, namazında devamlı kimseler olmaları için dua etmiştir.¹⁴⁵ Bu ayetler, kalıtımın insan davranışları üzerinde etkisi olmakla birlikte, diğeri unsurların da etkili olabileceğini hatırlatmakta ve olumsuzluklardan Allah'a sığınmasını tavsiye etmektedir.¹⁴⁶

20.yüzyılın başlarında, canlılarda bulunan bir maddenin, hücrelerdeki kromozomlarda “gen” adı verilen özel yapılarla taşındığı ve bunun matematiksel bazı kurallar çerçevesinde nesilden nesle geçtiği tespit edilmiştir. İşte bu şekilde anne babanın özelliklerinin çocuklarına aktarılması olayına tıp literatüründe “kalıtım” adı verilmektedir. Bu sayede, bir türün kendine özgü karakteri ebeveyn tarafından bir sonraki nesle aktararak çocukların ana babalarına benzerliği sağlanmaktadır. Atasözlerinde “Armut dibine düşer” “Otu çek, köküne bak” diyen atalarımız bireylerin ailede var olan özellikleri taşıyacağından bahsetmekte, evlilik bağı kurulurken, eş seçiminde soyaçekime dikkat çekmektedir.¹⁴⁷

Evlenecek eşler, mutlu bir yuva kurmak ve iyi evlat sahibi olmak istiyorlarsa; ahlaksız, nesebi bilinmeyen, kötü yollara düşmüş, bozuk ve kötü muhitlerde yetişmiş insanlardan uzak durmalılar. Çünkü Allah: “Kötü kadınlar kötü erkeklere, kötü erkeklerde kötü kadınlara yaraşır. İyi kadınlar iyi erkeklere, iyi erkeklerde iyi kadınlara layıktır...” (Nur, 24/26.) derken; Peygamberimiz de: “Çöplükte biten gülden kaçının” buyurdu. Bunun ne olduğunu soranlara: “Kötü bir ailede doğan güzel kız” cevabını verdi.¹⁴⁸ Kişinin ahlakı ve bedensel özellikleri üzerinde ailenin etkisi büyüktür.

Allah'ın Resülü kötü nesepten gelmiş ve kötü çevrede yetişmiş güzel kadınlarla evlenmekten uzak durulmasını tavsiye etmiştir: “Nutfenizi temiz kaba koyun; çünkü kan anaya da çeker”¹⁴⁹ ve “Nutfeleriniz için araştırma yapınız. Münasip (emsal) olanla evlenin ve evlendirin.”¹⁵⁰ buyurmuştur. Hz. Ömer de asaletsiz, soysuz kadınlarla evlenmekten uzak durulmasını, zira onun doğuracağı çocuğunda aslına çekeceğini söyleyerek, asaletli, soylu kadınlarla evlenilmesini tavsiye etmiştir.¹⁵¹ Çünkü doğacak çocukları terbiye edecek olan odur. Edep ve terbiyeden nasibini almayan, çocuklarını güzelce terbiye edemez.¹⁵²

¹³⁷ Görmez, v.dğr., Hadislerle İslam, 6: 373.

¹³⁸ Hatice Ünlü, “Sünnette Aile İçi İletişim”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, (İstanbul, 2007), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı (M.Ü.S.B.E.), 35.

¹³⁹ Al-i İmrân, 3/59.

¹⁴⁰ Nisâ, 4/1.

¹⁴¹ Meryem, 19/16-22.

¹⁴² Furkân 25/54

¹⁴³ Al-i İmran, 3/33.

¹⁴⁴ Furkan, 25/74.

¹⁴⁵ İbrahim, 14/40.

¹⁴⁶ Mustafa Köylü, *Atasözleri Işığında Aile Hayatı Ve Eğitimi*, (Samsun: On dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 38-2015), 14-15.

¹⁴⁷ Köylü, *Atasözleri Işığında Aile Hayatı Ve Eğitimi*, 15.

¹⁴⁸ Acluni, *Keşfü'l Hafa*, 1: 319.

¹⁴⁹ Gazâlî, *İhyâu Ulûmi'd-Din*, 2: 107.

¹⁵⁰ İbni Mace, *Nikâh*, 46.

¹⁵¹ Acluni, *Keşfü'l Hafa*, 1: 320.

¹⁵² Gazâlî, *İhyâu Ulûmi'd-Din*, 2: 107.

2.2.5. Denklik

Kur'an insanların ahlaklarına uygun eşler ile evlenebileceğine ve eşler arası denkliğe: “*Kötü kadınlar kötü erkeklere, kötü erkekler de kötü kadınlara; temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara layıktır.*” (Nur, 24/26.) ayeti ile vurgu yapmıştır. Evlilikte temiz ahlâk ve temiz yaşantının esas olduğuna ve insanların bu ölçülerle birbirlerine denk olabileceğine işaret edilmektedir.

Denklik, evlenecek kız ve erkeğin hassasiyetine bağlı olarak sosyal statü, çevre, eğitim, malî durum gibi konularla ilgili olabilir. Kefâet, daha huzurlu ve uyumlu aile ortamına zemin oluşturmak amacıyla tavsiye edilen bir husustur. Meselâ, eş adaylarından birisinin iyi imkânlar içinde büyümüş ve iyi bir eğitim almış olmasına rağmen diğerinin imkânsızlıklarla yetişmiş, eğitim alamamış, hayata erken atılmak zorunda kalmış olması farklı açılardan sıkıntılar doğurabilmektedir.¹⁵³ Hz. Peygamber evlâtlığı olan Zeyd b. Hârise'yi soylu ve varlıklı bir ailenin kızı Zeynep'le evlendirdi. Zeyd kölelikten azat olmuş bir insandı. Denklik olmadığı için anlaşılmadılar. Hz peygamber Allah'tan sakınıp eşiyile boşanmamasını tavsiye etmiş¹⁵⁴ olsa da ayrıldılar.¹⁵⁵ Evlenecek kimselerde denklik hem çiftler hem de hısımlar arasında saadet, huzur ve sevginin devamı için önemlidir.

Hz. Peygamber, Hz Ali'ye hitaben: “*Ey Ali! Üç şeyi geciktirme: Vakti geldiğinde namazı (kılmayı), hazır olduğunda cenazeyi (defnetmeyi), dengini bulduğün zaman eşi olmayan kadını (evlendirmeyi).*”¹⁵⁶ buyurmuştur. İslam hukukçularının büyük çoğunluğu denkliğin şart olduğunu kabul etmiş fakat bunun ölçüsünde farklı düşülmüşlerdir. Birçoğuna göre bu konuda ölçü dindarlık ve iyi ahlaklıdır.¹⁵⁷ Hz. Peygamber: “*Size, dindarlığınızı ve ahlâkınızı beğendiğiniz birisi geldiğinde, onu evlendiriniz; eğer bunu yapmazsanız, yeryüzünde bir ve büyük bir fesat meydana gelir*”¹⁵⁸ buyurmuştur. “*Davul bile dengi dengine çalar*” atasözümüzde de dini inanış ve yaşayışları, eğitim seviyeleri, ekonomik durumları ve aile kültürleri yakın olan insanların daha uyumlu ve huzurlu bir evlilik yapacağı kabul edilmiştir.

Kişi evleneceği kişiyi tek başına olmamak ve yanlarında kadının mahremlerinden birinin bulunması şartıyla görüp, tanışılabilir.¹⁵⁹ Hz. Peygamber: “*Biriniz bir kadına dünürcü olduğu zaman, eğer o kadında onunla evlenmesini özendirerek hususları görmeyi başarabilirse, bunu yapsın.*”¹⁶⁰ buyurmuştur. Dindarlık, dünya görüşü, kültür gibi ortak değerlerin çokluğu aile saadeti için faydalı olacaktır. Hz. Peygamber de kefaatin önemine dikkat çekmiştir: “*Birlikte olacağınız eşler konusunda seçici davranın, denginizle evlenin. (Kızlarınızı da) emsalleriyle evlendirin.*”¹⁶¹ Hz. Peygamber evlilik sonrası yaşanması muhtemel sosyokültürel ve ekonomik farklılıklardan kaynaklanabilecek sıkıntıların olmaması için denkliğe önem verilmesini istemektedir. Hanefî mezhebine göre erkeğin evleneceği kadına altı noktada: *Soy, müslüman oluş, dindar oluş, hürriyet, servet ve meslek*, bakımından denk olması gerekir.¹⁶²

Eş seçiminde ekonomik seviyeden tutun sosyal ve kültürel seviyeye varıncaya dek, geniş bir yelpazede uyumluluk ve denklik analizi yapılmalıdır,¹⁶³ diyen Nevzat Tarhan, günümüzde yapılan eş seçimi tercihleri hakkında önemli tespitlerde bulunur. Bireylerin eş seçerken maneviyattan çok fiziksel özellikler ve maddiyata önem verdiklerini şöyle ifade eder: Günümüzde eşinin ev kadını olmasını isteyen erkekler bile ‘*başkaları ne der düşüncesiyle*’ evlilikle ilgili bütün ana konuları bir kenara bırakarak ‘*diploma evliliği*’ yapmayı tercih ediyorlar. Diploma sadece bir etikettir, ambalaja bakıp da öze önem vermeyen insanlarla yapılan evlilikler yürümez. Üniversite eğitim değil, öğretim verir; yani insanın kişiliğini, ahlakını, alışkanlıklarını, davranışlarını iyi hale getirmez, sadece bilgi verir ve sistematik düşünmeyi öğretir ama kişi eğitim sürecinde insan ilişkilerini, sosyal temas kurmayı,

¹⁵³ Görmez, v.dğr., Hadislerle İslam, 4: 46.

¹⁵⁴ Buhârî, Tevhit, 22; Taberi, Ebû Cafer Muhammed b. Cerir, *Camiu'l Beyan fi Te'vili'l Kur'an*, (thk. Ahmed Muhammed Şakir) (Beirut, 2005). 20: 274.

¹⁵⁵ Görmez, v.dğr., Hadislerle İslam, 4: 47.

¹⁵⁶ Tirmizî, *Sünen*, Salât, Bab:127, H. No:171, C.1, s.320 Tirmizî, Salât, 13; Tirmizî, Cenâiz, 73. Aynı hadis önce böyle idi.

¹⁵⁷ Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku*, 1: 233.; Vehbe Zuhayli, *İslâm Fıkıh Ansiklopedisi*, (Çeviren: Nurettin Yıldız), (İstanbul: Risâle Yayınları, 1994), 182-197.

¹⁵⁸ İbn Mâce, Nikâh, 46; Tirmizî, Nikâh, 3.

¹⁵⁹ İbni Mâce, Nikâh, 15.

¹⁶⁰ İbnü'l-Kayyum el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb ez-Zürâî ed-Dımaşkı el-Hanbelî, *Zadu'l-Me'âd*, (Çeviren: Mehmet Erdoğan), (İstanbul: Sağlam Yayınevi, 2008), 2: 4.

¹⁶¹ İbn Mâce, Nikâh, 46.

¹⁶² Apaydın, v.dğr., *İlmihal II, İslam ve Toplum*, 2: 214.

¹⁶³ Tarhan, *Son Sığınak Aile*, 43.

dinlemeyi, konuşmayı, toplum içinde nasıl davranması gerektiğini de öğrenir. Dolayısıyla eşler arasında eğitim farkı varsa, özellikle de erkeğin eğitim seviyesi düşükse, bu kültürel farklılıkları belirginleştirerek sorunlara neden olabilir.¹⁶⁴

Atasözlerinde, evlenmek suretiyle neslin devam ettirilmesi tavsiye edilirken, evliliğin geciktirilmemesi istenmektedir. *Erken kalkan yol (alır); erken evlenen döl alır*”, *“At beslenirken, kız istenirken”* hatırlatmasıyla da her işte olduğu gibi evlilikte de uygun zamanın gözetilmesi istenmektedir. *“Evlenenle ev alana Allah yardım eder”* ve *“Nikâhta keramet vardır”*”, *“İki gönül bir olursa (olunca) samanlık seyran olur”* atasözleri evlenmek niyetiyle yola çıkan gençlerin cesaretlendirilmesine neden olmuştur.¹⁶⁵

2.2.6. Zenginlik

Mülkün sahibi olan Allah,¹⁶⁶ zenginliği verenin kendisi olduğunu bildirir.¹⁶⁷ Dünyadaki maddi şeyler insana çekici gelmektedir. *“Nefsânî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılındı.”*(*Âl-i İmrân*, 3/14) Bunlar dünyanın geçici menfaatleri olmakla beraber doğru kullanılırsa mutluluk vesilesidir.

“Aramızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lütfu ile onları zenginleştirir. Allah, (lütfu) geniş olan ve (her şeyi) bilendir.”(*Nûr*, 24/32.) Allah ayette açık ve net bir şekilde evlenenleri lütfu ile zenginleştireceği bildirilmiştir. Fakirlik sebep gösterilerek evliliklerin ertelenmemesi, evliliğin kolaylaştırılması ve eş tercihinde maddiyatın öne çıkarılmaması istenmiştir. Kadının zengin erkeğin fakir olması tavsiye edilen bir durum değildir. Erkek ise mehir ve nafaka ile sorumlu olduğu için onda maddi bir yeterlilik bulunmalıdır. Evlenme imkânı bulamayanların ise bu imkânı buluncaya kadar iffetlerini korumaları istenmiştir.¹⁶⁸

Hız. Peygamber: *“Mal edinmek isteyen herhangi biriniz, şükür edici bir kalp, zikir edici bir dil ve ahiretle ilgili işte ona yardım eden mümin bir eş edinsin.”*¹⁶⁹ buyurmuş ve evliliğin rızık bolluğuna vesile olacağını beyan etmiştir. Evlenecek çiftler rızık verenin Allah olduğunu hatırlamalı, ekonomik endişelerin evliliklerini zedelemesine izin vermemelidirler. Aileler de bu konuda anlayışlı davranmalı, evliliği kolaylaştırmak için ellerinden geleni yapmalıdırlar. *“En hayırlı nikâh en kolay olanıdır.”*¹⁷⁰ hadisi hem evlenecek çiftlere hem de ailelerine rehber olmalıdır. Aksi takdirde evlilik yolu tıkanır, toplumda bozulma ve ahlâkî çöküntü başlar.¹⁷¹

“Fatıma b. Kays, Hız. Peygambere gelerek Ebû Cehm b. Huzeyfe ile Muaviye b. Ebî Sûfyân’ın kendisine dünür olduklarını söyledi ve Hız. Peygamber’in görüşünü almak istedi. Bunun üzerine Hız. Peygamber şöyle buyurdu: ‘Ebû Cehm kadınlarına dayak atan bir adamdır. Muaviye ise parasız züğürt biridir. Sen evleneceksen Üsâme’yi tercih et.’ Fatıma dedi ki: Sonra Üsâme b. Zeyd benimle evlendi ve Allah beni Üsâme ile mutlu kıldı.”¹⁷² Fatıma taliplerden birine karşı bir beğenisinin olduğunu belirtmediğinden Hız. Peygamber ona üçüncü bir şahsı tavsiye etmiştir. Kadınlara karşı sert davranan birisini ve parası malı mülkü olmayan birisini ise tavsiyede bulunmamıştır.

Peygamber Efendimiz: *“Kadını olmayan erkek miskindir, miskindir!”* buyurmuşlardır. Yanındakiler: *“Çokça malı olsa da mı?”* dediler. *“Evet, çokça malı olsa da!”* buyurdular. Sözlerine devamla: *“Kocasız olmayan kadın da miskinedir miskinedir!”* buyurdular. Yanındakiler: *“Çokça malı olsa da mı?”* dediler. Hız. Peygamber: *“Evet kadının çok malı olsa da!”* buyurdular.¹⁷³ Arapça da “s-k-n” kökünden türetilmiş bir kelime olan “miskin” kelimesi “Sakin olmak, hareketi sona ermek” anlamlarına gelen bir

¹⁶⁴ Tarhan, *Mutlu Evlilik Psikolojisi*, 24-25.

¹⁶⁵ Mustafa Köylü, *Atasözleri Işığında Aile Hayatı Ve Eğitimi*, (Samsun: On dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 38-2015), 11-12.

¹⁶⁶ Muhammed, 47/38.

¹⁶⁷ Duhâ, 93/8.

¹⁶⁸ Nûr, 24/33.

¹⁶⁹ İbn Mâce, Nikâh, 5.

¹⁷⁰ Ebu Davud, Nikâh, 30-31.

¹⁷¹ Görmez, v.dğr., *Hadislerle İslam*, 4: 39.

¹⁷² Müslim, Talâk, 36; Tirmizî, Nikâh, 38. Ebû Dâvûd, Nikâh, 39.

¹⁷³ İbnü'd-Deyba', Ebû Abdillâh (Ebû'l-Ferec, Ebû Muhammed) Vecihüddin Abdurrahmân, *Teysirul- Vusul İla Cami 'i'l-Usul min Hadisi'r-Resul*, Kütüb-ü Sitte Muhtasarı, (Tercüme: Akın, Hanifî,), Karınca/Polen Yayınları, 2013, 6: 432. http://www.kuranikerim.com/kutubi-sitte/kutubi_index1.htm

kelimedir.¹⁷⁴ Miskin fakirden daha muhtaç, herkesin ihtiyaç sahibi olduğunu fark ettiği kimsedir. Hadiste evlenmeyen kimseler aşırı muhtaçlıklarından dolayı miskin olarak nitelenmektedir.

“Kadınlarla (sırf) malları nedeniyle de evlenmeyin. Malları da onları taşkınlığa (günaha) götürebilir.”¹⁷⁵ buyuran Hz. Peygamber bir gün Hz. Ömer’e, asıl hazinenin altın ve gümüşte aranmaması gerektiğini anlatan şu sözleri söylemiştir: “Kişinin sahip olabileceği en hayırlı hazineyi sana söyleyeyim mi? Mümin, takvadan sonra, Saliha bir eş kadar hiçbir hayır ve mutluluktan faydalanmış değildir. Saliha kadın, kocası kendisine bir şey emrettiğinde itaat eder, ondan bir şey istediğinde yerine getiren, yüzüne baktığında onu sevince gark eder, ona huzur veren, hakkında yemin etse, onu yerine getirir, bırakıp bir yere gidecek olsa, nefsi ve malı hakkında hiçbir endişe duymaz, emin olur. Kocasının yokluğunda onun saygınlığını koruyan iyi/saliha bir kadın!”¹⁷⁶ diyerek saliha kadını tarif etmiştir. Her kadın bu vasıfta olmayıp sadece saliha kadınlar en hayırlı nimet olarak tanımlanmıştır.

Evliliği sadece maddeci bir bakışla yorumlamak, evliliği bir şirket birlikteliği ve ortaklığı olarak algılamak da doğru değildir. Dolayısıyla evlilik kurumunu bilen bir insan, evliliğe zihinsel açıdan hazırdır diyebiliriz. Bir insan eşini çamaşır makinesi veya sadece cinsel ihtiyaçlarını tatmin eden biri gibi algıyorsa bu insan evliliği bilmiyor demektir. Evlilik; hayatı paylaşmak, ömür boyu bir yolculuğu çıkmaktır. Bunu bilmeyen bir insan evliliğe hazır değildir. Zaten evliliği sadece maddi ihtiyaçlar olarak algılamak, evlilikteki psikososyal boyutun yok sayılması anlamına gelir. Zaten böyle evlilikler de yürümektedir. Evlilikteki mutluluk paraya ve maddeye endeksli değildir. Maddi durumun iyi olmasının artıları çoktur; fakat her şey demekte değildir.¹⁷⁷

2.2.7. Doğurganlık

“Allah size kendi cinsinizden eşler yarattı, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar türetti; sizi güzel ürünlerle rızıklandırdı. Onlar yine de bâtıla inanıp Allah’ın nimetine karşı nankörlük mü ediyorlar?” (Nahl,16/72.) Eş, evlat, torun, neslin devamı bunlar insana verilmiş nimetlerdendir. Evliliğin daimi gayesi neslin devamını sağlamaktır.

İnsan neslinin devam etmesi için çalışıp evlat edinmekle Allah’a yakınlaşır. Şöyle ki: Efendi kölesine tohumu ve çiftçilik âletlerini verip, sürülecek araziye teslim eder. Kölenin ekmeye gücü yeter ve kendisini ekmeye zorlayıcı vekil (şehvet) de varsa, bütün bunlara rağmen tembellelik yapıp çiftçilik âletlerini kullanmayıp tohumu zayi ettiği ve kendisini gözetken vekili (şehveti) de bir hileyle defedip kandırıldığı takdirde efendisinin buğz ve cezasına muhatap ve müstahak olur. Allah Teâlâ erkek ve dişi olarak çiftleri yarattı. Tenasül aletleri ile yumurtaları da yarattı. Bel kemiklerinde meniye yaratıp o meni için yumurtalıklar, damarlar ve akış yollarını da hazırlamıştır. Ana rahmini istikrar sağlayıcı merkez olarak meni için yaratmıştır. Şehvet isteğini erkek ve dişiye de vermiştir. İşte bütün bu fiiller ve âletler, yaratıcının maksadını keskin bir dille ortaya koymaktadır. Akıllıların kulaklarının zarını patlatırcasına varlıklarının sebebini haykırmaktadır. “Bekârlık ise çocuk öldürmenin bir çeşididir.” Yani evlenmekten kaçan, Allah Teâlâ’nın zayi edilmesini istemediği bir şeyi zayi ve ifsat etmiş olur.¹⁷⁸ Allah’ın sevgisine talip olan mümin insan neslinin devam etmesi için evlenmelidir.

Eğer Allah Teâlâ, Resulünün lisanıyla insanların yaratılışından maksat ve muradını açıkça belirtmeseydi bile durum bu merkezde olurdu. Kaldı ki bu emri açıkça, peygamberinin diliyle belirterek bu sırrı açığa vurmuştur.¹⁷⁹ Hz. Peygamber: “Evlenmek benim sünnetimdir. Kim benim sünnetime uygun davranmazsa benden değildir. Evlenin. Çünkü ben (kıyamet günü diğer) ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim.”¹⁸⁰ Hatta bizzat kendisi birçok evlilikler yapmış; “Dört şey tüm peygamberlerin sünnetlerindedir. Utanma duygusu, güzel koku sürünmek, misvak kullanmak ve evlenmek.”¹⁸¹ buyurmuştur.

¹⁷⁴ İbn Manzûr, Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem, “s-k-n”, *Lisânü'l- Arab*, (Beyrut: Dâru Sâdir, 2011), 3: 2052

¹⁷⁵ İbn Mâce, Nikâh, 6.

¹⁷⁶ Ebû Dâvûd, Zekât, 32.

¹⁷⁷ Tarhan, *Son Sığınak Aile*, 31.

¹⁷⁸ Gazâlî, *Ihyâu Ulûmi'd-Din*, 2: 68.

¹⁷⁹ Gazâlî, *Ihyâu Ulûmi'd-Din*, 2: 68.

¹⁸⁰ İbn-i Mâce, Nikâh, 1; Ebu Davud, Nikâh, 4.

¹⁸¹ Buhârî, Nikâh 1; Tirmizî, Nikâh, 1; İbn Hanbel, *Müsned*, 5: 421.

H. Peygamber yanına gelip, “Ben soylu ve güzel bir kadın buldum; yalnız çocuğu olmuyor, onunla evleneyim mi” diye soran bir kişiye, “Hayır.” diye cevap vermiş, adamın ikinci gelişinde de ona izin vermemiş, üçüncü gelişinde ise, “Sevgi dolu, doğurgan kadınlarla evlenin. Çünkü ben kıyamet gününde peygamberlere karşı sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim.”¹⁸² buyurmuş ve ailedeki huzurun temini için vedud (sevecen) ve neslin devamı için velud (doğurgan) kadınların tercih edilmesini istemiştir. Hz. Ömer birini bir yere görevlendirir. O da orada bir kadınla evlenir. Adam kısırdır. Hz. Ömer ona; “Kısır olduğunı kadına bildirdin mi? diye sorar. Hayır, cevabını alınca: “Git, derhal bildir ve ona seçme fırsatı tanı!”¹⁸³ der. Kadın olsun erkek olsun evlenip çocuk sahibi olma arzusu insanda fitrattandır.

Evlenilecek kadının çok yakın akrabadan olmaması tercih edilir, çünkü kadın çok yakın akrabadan olursa şehveti azaltır. Nitekim Peygamberimiz: “Yakın akrabadan evlenmeyin; zira çocuk cılız olur,”¹⁸⁴ buyurmuştur. Yakınlık şehvete tesir eder. Şehvet bakma ve elleme hissiyle çoğalır. Buda hoş giden ve yeni karşılaşılan şeylerde daha kuvvetlidir. Öteden beri görüp geldiği bir kadına karşı bu hissi zayıflar ve şehvet uyanmaz hale gelir.¹⁸⁵

Ayrıca evlenecek çiftlerin annelik ve babalık yapacak kişiler olması önemlidir. Çünkü evlilikte çocuk sahibi olmak ya ortak ya da bir tarafın beklentisi olabilir. Bu nedenle kadın ve erkek birbirlerini “Çocuğuma iyi bir model olabilir mi?” diye tartmalıdır. Kadın evleneceği kişinin karakter sahibi, babalık yapacak ve hayatı tek başına göğüsleyecek biri olmasını ister. Erkek ise çocuğuna ve evine bakabilecek bir eşinin olmasını bekler.¹⁸⁶

2.2.8. Bekâret

“Zina eden erkek ancak zina eden veya Allah'a ortak koşan bir kadınla evlenir. Zina eden bir kadınla da ancak zina eden veya Allah'a ortak koşan bir erkek evlenir. Bu, müminlere haram kılınmıştır.” (Nûr, 24/3.) Bekâret konusuna direk değil ama dolaylı olarak vurgu yapan ayet zina edenlerin birbirleriyle evlenebileceğini, evlilikte asıl hususun iffet ve ahlâk olduğu belirtilmiştir.

H. Peygamber, henüz gençlik çağında olan sahâbi Câbir b. Abdullah ile sohbeti sırasında bir ara sözü evliliğe getirdi ve sordu: “Evlendin mi Câbir?” “Evet, ey Allah'ın Resûlü.” diye cevapladı Câbir. Bu sefer, “Bakire ile mi yoksa dul ile mi?” diye sordu. Câbir, “Dul ile.” dedi. “Bakire birini alsaydın da, birbirinizle oynasaydınız ya!” dedi Allah Resûlü. Câbir durumu şöyle açıkladı: “Ey Allah'ın Resûlü! Babam Uhud günü öldürüldü. Geriye dokuz kız bıraktı. Yani benim dokuz kız kardeşim var. Ben de onları bir arada tutacak, saçlarını tarayacak (bakımlarını yapacak) ve onlara göz kulak olacak bir kadınla evlenmek istedim.” Bunun üzerine Hz. Peygamber: “Doğru yapmışsın, artık sen (Medine'ye) varıyorsun. Akıllı davran (eşine karşı görevini ihmal etme)”¹⁸⁷ buyurdu.

H. Peygamber, fizikî ve ruhî bir beraberlik olan evlilikte kişinin eşiyile gülüp eğlenmesinin, kaynaşp hemhâl olmasının doğal bir ihtiyaç olduğuna ve evlenirken bunun göz önünde bulundurulması gerektiğine işaret etmiştir.¹⁸⁸ Ayrıca bakire kız genellikle genç, saygılı, muhabbetli, tatlı sözlü, fedakâr olur ve karşılıksız sevebilir. Dul ise evliliği bildiğinden başka beklentileri olabilir. “Bakire kızlarla evlenmeye bakın. Çünkü onlar daha tatlı sözlü, çocuk doğurmaya daha yatkın ve daha kanaatkârdırlar.”¹⁸⁹ buyurmuştur.

Peygamber Efendimizin tavsiyelerinde bekârete vurgu yapması, eşlerin birbirlerine daha kolay alışp bağlanmalarını temin etmeye yönelikti. Nitekim kendisine Hz. Ayşe: “Ya Resûlallah! Lütfen bana bildirir misin? Sen bir vadiye insen de orada mahsulü yenilmiş bir ağaç, bir de mahsulü yenilmemiş bir ağaç bulsan, deveni hangisinde yayar, otlatırsın?” diye sorduğun da: “Başkası tarafından otlatılmayan ağaçta” dedi. Hz. Ayşe bu sorusu ile Resûlallah'ın kendisinden başka bâkire birisi ile evlenmediğini kastetmişti.¹⁹⁰ Hz. Peygamber de dul ve bakire arasında tercih yapması istenildiği takdirde hangisini

¹⁸² Ebû Dâvud, Nikâh, 3; İbn Hanbel, Müsned, 3: 159; İbn Mâce, Nikâh, 1. Nesâî, Nikâh, 11,

¹⁸³ İbnü'l-Kayyum, Zâdu'l-Me'âd, 4: 42.

¹⁸⁴ İbn Mâce, Nikâh, 46.

¹⁸⁵ Gazâlî, İhyâu Ulûmi'd-Din, 2: 108.

¹⁸⁶ Tarhan, Mutlu Evlilik Psikolojisi, 21.

¹⁸⁷ Buhâri, Büyû', 34.

¹⁸⁸ Görmez, v.dğr., Hadislerle İslam, 4: 45.

¹⁸⁹ İbn Mâce, Nikâh, 7.

¹⁹⁰ Buhâri, Nikâh, 9.

sececeği yönündeki iması üzerine bakire olana işaret etmişti. Ama Hz. Ayşe hariç dul hanımlarla evlenerek de bu durumun kişinin şartlarına göre değişebileceğine de işaret etmiştir.

Cinsellik, sınırsız ve kuralsız bir istek değil; dizginlenmesi ve eğitilmesi gereken huysuz bit at gibidir. Eğer onu eğitirsek üzerine bineriz, ama gelişi güzel kullanırsak çifti yiyen biz oluruz. Bekâret, evlilikte güveni sağlayan önemli bir bağıdır. Cinsellik, özel bir ilişkidir ve özel olanla paylaşılmalıdır. Her iki cins için de cinsellik yaşanacak kişi, eşidir. İnsan, bu istisnaî münasebeti ancak eşiyile paylaşmalı ve ona sadık kalarak devam ettirmelidir. İdeal olan budur.¹⁹¹

2.2.9. Sorumluluk Sahibi Olması

Allah Teâla, ferdî sorumluluğun yanı sıra bize bir de aile sorumluluğu yüklemektedir: “*Ey müminler, kendinizi ve ailenizi yakıtı taşlar ve insanlar olan cehennem ateşinden koruyun!*”¹⁹² bu ayetin gereğini yerine getirmek için birtakım sorumluluklar yerine getirilirken bir yandan da Allah’a hayırlı nesil ve sâlih evlâd talebiyle dua edilmelidir. Furkan suresinde Rahman’ın has kulları¹⁹³ olarak adlandırılan özel kişilerin yaptığı bir duadır: “*(Ve o kullar): Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla ve bizi takvâ sahiplerine önder kıl! derler.*”¹⁹⁴ Ayette geçen ‘gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler’ ifadesi önemli bir anahtar kelimedir. Göz aydınlığı bizim kültürümüzde gerçekten güzel olan, sevilen, sonunda mutluluk duyulan olaylarda kullanılır. Allah, evlenmeyi istedikleri için, dostlarını övüyor.¹⁹⁵

Şüphesiz her erkek ve kadın bir aile oluşturacak, bir aileyi idare edecek kifayet ve ehliyet sahibi değildir. Evlilik, bedensel, maddi, psikolojik ve ahlaki ehliyetleri gerektirir. Bir düzen kurup idare edebilecek olgunluğa ulaşan (reşit) iki kişinin yeni bir ailenin meydana getirmesine evlilik denir.¹⁹⁶ ***Evlilik akılca bir olgunlaşma gerektirir.***¹⁹⁷

“*Erkeklerin meşru suretle kadınlar üzerindeki hakları gibi, kadınların onlar üzerinde hakları vardır. Yalnız erkekler için kadınlar üzerinde bir derece vardır. Allah mutlak galip, hüküm ve hikmet sahibidir.*” (Bakara, 2/228.) “*Allah’ın, (iki cinse) birbirinden farklı özellik ve lütuflar bahşetmesi ve mallarından harcama yapmaları sebebiyle erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudurlar. Saliha kadınlar Allah’a itaatkârdır; Allah’ın korumasına uygun olarak, kimsenin görmediği durumlarda da kendilerini korurlar.*” (Nisâ, 4/34.) Ayetlerinde rabbimiz evliliğin sorumluluk gerektiren bir birliktelik olduğunu vurgulamaktadır.

İslam, nikâh bağı vasıtasıyla erkek ve kadın arasındaki ilişkilerin başıboşluktan uzak olarak, yaratılış ve şereflerine mütenasip şekilde bir intizam koymuştur. Her birliğin bir düzene, her düzenin bir idareciye ihtiyacı olduğu açıktır. *Kavvam* ifadesi, erkeğin kadınlara hâkimiyetini bildirmekte ve fakat rastgele değil “*Bir kavmin efendisi, onlara hizmet edenlerdir*”¹⁹⁸ manası üzere erkekler kadınlar üzerine idareci yani hâdim kılınmıştır ki hizmetçilikle karışık bir hâkimiyeti ifade eder. Bundan dolayı bir taraftan erkeğin üstünlüğünü anlatırken diğer taraftan kadının değer ve üstünlüğünü ifade eder. *Zira kavvamlık hâkimiyet (riyaset) değil, hâdimiyet müessesedir.*¹⁹⁹

*Erkek bu sorumluluğu tam anlamıyla ifa edebildiği zaman hâkimdir. Zevcesinin hakkını eda edemeyen, kadının malına göz diken ve vazife-i infakını yapmayan, ailenin ırz-u namusunu korumayan erkekler ayette zikredilen ricalden sayılmazlar. Böylelerinin hâkimiyeti de hiçbir zaman söz konusu olmaz. Buna rağmen hâkimiyet iddia etmek cemiyeti bozar. Çünkü cemiyetin bozukluğu kadınlardan evvel erkeklerin kusurundandır.*²⁰⁰

¹⁹¹ Tarhan, Nevzat, *Kadın psikolojisi*, sayfa: 45

¹⁹² Tahrîm, 66/6.

¹⁹³ Furkan 25/63

¹⁹⁴ Furkan 25/74

¹⁹⁵ Gazâlî, *Ihyâu Ulûmi'd-Din*, 2: 60.

¹⁹⁶ İsmail Hakkı İzmirli, - Kamil Miras, - Ömer Rıza Doğrul, “Aile” md., *İslam Türk Ansiklopedisi*, (İstanbul, Âsâr-ı İlmiye Kütüphanesi Yayını, 1941), 1: 185.

¹⁹⁷ Nisâ, 4/6.

¹⁹⁸ Aclunî, *Keşfü'l-Hafa ve Muzilu'l-İltibas*, 1: 261. - 2: 63.

¹⁹⁹ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 2: 556.

²⁰⁰ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 2: 558.

Hız. Peygamber zaman zaman evinin hizmetlerini görür ve eşine yardımcı da olurdu.²⁰¹ Hız. Âişe'ye eşinin evdeki hâli sorulduğunda şunları söylemişti: “O, normal bir insandı. Elbisesini diker, koyununu sağardı.”²⁰² Üsve-i Hasene olan²⁰³ “Ben, aileme karşı en hayırlı olanıyım.”²⁰⁴ buyuran Hız. Peygamber, gerek eş gerek baba gerekse dede olarak aile hayatının nasıl olması gerektiğini yaşayarak göstermiştir. Hız. Peygamber: “Kim bizim emrimizde görevli ise (hanımı yoksa) evlensin, hizmetçisi yoksa bir hizmetçi tutsun, evi yoksa ev alsın.”²⁰⁵ buyurdu. “Hanımlarımız hakkında ne dersiniz?” diye sorulduğunda ise, “Yediklerinizden onlara da yedirin, giydiklerinizden onlara da giydirin, onları dövmeysin ve kötülemeyin.” buyurmuştur.²⁰⁶

Ailenin nafakasının teminiyle, barınmasını sağlayıp, onları muhafaza etmekle, müşküllerini gidermekle, kadına mehir vermekle sorumlu olan yönetici olan, yükümlü tutulan kocadır.²⁰⁷ İslâm hukukçularının büyük çoğunluğu evlilik nafakasında, fakir, gâib veya hasta bile olsa, kocanın nafaka borçlusu, kadının, zengin de olsa, nafaka alacaklısı olduğu noktasında ittifak etmiştir. Bu hususlarda eşlerin malî durumu ve çevrenin örf ve âdeti dikkate alınır.²⁰⁸ Ayrıca erkekten sadece yaşarken değil, öldüğünde de eşinin geçimini düşünmesi istenmektedir.²⁰⁹ “Nafaka” deyiminin içine yedirme, giyim kuşam ve ev dâhildir.²¹⁰

Allah rızasını umarak yapılan zaruri nafaka harcamaları ve hatta güzel geçinmek için, eşinin ağzına bir lokma koymak sadakadır hepsi mükâfatla karşılanacaktır. Hız. Peygamber veda hutbesinde: “Ey insanlar! Kadınlarınız hususunda Allah’tan korkun. Zira siz, onları Allah’ın emaneti olarak aldınız, Allah’ın adını anarak (nikâh kıyıp) kendinize helâl kıldınız.”²¹¹ buyurmuştur. Hız. Peygamber’in dilinde kadın müthiş tarif edilmiştir: “Allah’ın emaneti!” Gün gelecek, asıl sahibi emanetini geri alacak ve ona hangi muameleyi lâıyk gördüğünü erkeğe soracaktır. Hız. Peygamber: “Bakmakla yükümlü olduğu kimseleri ihmal etmesi, kişiye günah olarak yeter.”²¹² buyurarak sorumluluğunu yerine getirmeyen kimseleri uyarmaktadır.

3. SONUÇ

İnsan akıl ve irade sahibi bir varlık olduğu için hem dünya hem ahiret hayatı tercihlerine göre şekillenmektedir. Eş ve iş tercihi insanın dünyası ile ilgili en önemli iki seçimdir. Evlilik konusu, aileye verilen önemden dolayı, Kur’an ve sünnette detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Dini boyutta inanç birliği ideal aile düzeni için teşvik edilmiş, köle bir müminin köle olmayan bir müşrikten daha üstün olduğu belirtilerek mümin olanın tercih edilmesi istenmiştir. Farklı dinlere mensup kişilerin evliliği ise, inanç ve kültür farkından dolayı aile içinde ihtilafa ve sosyal çatışmalara sebep olacağı için, tavsiye edilmemiş, hatta yasaklanmıştır.

İnsanı bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretilen, aralarında nesep ve akrabalık bağları tesis eden, kendisiyle mutlu olsun diye eşler, oğullar ve torunlar yaratan Rabbimiz, “Aranızdaki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden elverişli olanları evlendirin. Eğer bunlar fakir iseler, Allah kendi lütfu ile onları zenginleştirir. Allah, (lütfu) geniş olan ve (her şeyi) bilendir. Evlenme imkânını bulamayanlar ise, Allah, lütfu ile kendilerini varlıklı kılınca kadar iffetlerini korusunlar.” buyurarak evliliği iffeti korumanın bir vasıtası olarak teşvik etmiştir. Başta veliler olmak üzere tüm topluma da sorumluluk yüklemiştir.

Allah ayette açık ve net bir şekilde evlenenleri lütfu ile zenginleştireceği vadedmiştir. Fakirlik sebep gösterilerek evliliklerin ertelenmemesi, evliliğin kolaylaştırılması ve eş tercihi maddiyatın öne çıkarılmaması istenmiştir. Müstehcenlik, kapitalist sistemin her yerde cinsel teşhiri ön plana çıkarıp insanları nesneleştirilmesi, maneviyat azlığı gibi nedenler zinanın artmasına sebep olurken evliliklerin zorlaşması, nikâhın gereksiz görülmesi gibi bir tehlikeyi doğurmuştur. İslam da, iffetin tersi zina bütün

²⁰¹ Buhârî, Nafakât, 8.

²⁰² Buhârî, el- Edebül müfred, 190.

²⁰³ Ahzab, 33/21.

²⁰⁴ İbn Mâce, Nikâh, 50.

²⁰⁵ Ebû Dâvûd, İmâre, 9, 10.

²⁰⁶ Ebû Dâvûd, Nikâh, 40-41.

²⁰⁷ Hüseyin Çelik, *Kur’an’da Aile Modelleri*, (Konya: Tebeşir Yayınları, 2015), 86.

²⁰⁸ Celal Erbay, “Nafaka” md., TDVİA, (İstanbul: TDV. Yayınları, 2006), 32: 282.

²⁰⁹ Bakara, 2/240.

²¹⁰ Musa Kâzım Yılmaz, *Kur’an Ailesi*, (Şanlıurfa: Hilal Yayınları, 1994), 192.

²¹¹ Müslim, Hac, 147; Ebû Dâvûd, Menâsik, 56.

²¹² Ebû Dâvud, Zekât,45.

çeşitleriyle yasaklanmış, kınanmış ve yapanlar için cezalar konmuştur.²¹³ Toplumun salâhından her fert sorumludur.

Kadın ve erkeğin birbirlerine karşı duydukları fitrata uygun his, arzu, duygu ve meyiller “*sünnetullah*” gereğidir. Bu Fıtrî duyguları tatmin yolunu da helal dairede ki meşru nikâhla sınırlamıştır. Evlilikte beğenin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Fiziksel güzellik ve duygusal yakınlık mutlu bir evlilik için gereklidir ama yeterli değildir. Sevgi, huzur ve mutluluk vesilesi olan evlilik öncesinde hiç olmazsa eşlerden birinin diğerine halk arasında “elektrik alma” denilen bir yakınlık hissi duyması çok önemlidir. İçinin ısınmadığı, fiziken beğenmediği biriyle evlenmek doğru tercih olmayacaktır.

Bekâret, evlilikte güveni sağlayan önemli bir bağdır. Cinsellik, özel bir ilişkidir ve özel olanla paylaşılmalıdır. Her iki cins için de cinsellik yaşanacak kişi, eşidir. Câbir b. Abdullah’ın dul ile evlendiğini öğrenen Hz. Peygamber fizikî ve ruhî bir beraberlik olan evlilikte kişinin eşiyle gülüp eğlenmesinin, kaynaşp hemhâl olmasının doğal bir ihtiyaç olduğuna işaret etmiştir.

Her insan, hayat boyu iki tür aileye mensup olabilir. Bunlardan birincisi, doğuştan yani biyolojik olarak ait olduğu aile, diğeri ise evlilik yoluyla oluşturduğu ailedir. Evlilikte eşlerin *soy, müslüman oluş, hürriyet, meslek, dindarlık ve zenginlik* bakımından denk olması gerekir. Denklik evliliğin sağlıklı yürütülmesi için gerekli ve elzemdir.

Evlilik, Allah’ın Kur’an da insanlığa örnek olarak gösterdiği peygamberlerin değişmeyen sünnetlerindedir. Allah’ın emri Peygamberin sünneti olan evlilik, Rabbin rızası, Resulün ümmetinin çokluğu ile övünmesinin vesilesidir. Eş, evlat, torun, neslin devamı bunlar insana verilmiş nimetlerdendir. Evliliğin daimi gayesi neslin devamını sağlamaktır. Hz. Peygamber ailedeki huzurun temini için vedud (sevecen) ve neslin devamı için velud (doğurgan) kadınların tercih edilmesini istemiştir.

Hz. Peygamber malı, soyu, güzelliği ve dininden dolayı eş tercihi yapılabileceğini, dindar olanını seçmenin kişiyi mutlu kılacağını buyurarak, öncelik verilmesi gerekenin dindarlık ve huy güzelliği olduğunu ifade etmiştir. İnsan eş seçerken aynı zamanda anne ve baba da seçmektedir, evlenen kişi çocuğun örnek alacağı kişidir, bu sebeple dinine bağlı biriyle evlenilmelidir. Hz. Peygamber dinini ve ahlâkını beğendiğiniz bir kimse size (dünür olarak) geldiğinde onu (kızınızla) nikâhlayın. Böyle yapmazsanız, yeryüzünde fitne ve bozgunculuk çıkar, buyurarak meşru evlilikler kolaylaştırılmazsa fitne ve fesat çıkabileceği konusunda uyarmıştır. Yine Hz. Peygamber, geçici olana bağlanmamayı öğütleyerek hayatın seçimlerimizle şekilleneceğine, işaret ediliyor.

Nefsanî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağmal hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kılınmıştır. Bunlar dünyanın geçici menfaatleri olmakla beraber doğru kullanılırsa, zenginlik mutluluk vesilesidir. Evlilik kaderden öte bir tercih meselesidir. Hem Muâviye hem Ebû Cehm, Fâtıma bnt. Kays’a evlenme teklif ettikleri zaman Resûlallah, Muâviye’nin **fakir**, Ebû Cehm’in ise **eli sopalı** olduğunu söyleyerek Fâtıma’yı uyarmış, Üsâme b. Zeyd ile evlenmesini tavsiye etmiştir. Evlilikte üçüncü şahıslar yol gösterici olmalıdır, anne baba, toplum, devlet bekârların evlendirilmesi den sorumludur.

Hz. Peygamber veda hutbesinde kadınları **Allah’ın emaneti olarak** tarif etmiştir. Gün gelecek, asıl sahibi emanetini geri alacak ve ona hangi muameleyi lâıyk gördüğünü erkeğe soracaktır. Hz. Peygamber sorumluluğunu yerine getirmeyen kimseleri uyarmaktadır. Eş tercihi yapılırken mutlaka sorumluluk sahibi olup olmadığı veya bizzat kendisinin bu sorumluluğu yerine getirip getiremeyeceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Evlendiğinde kişi hayata eşinin balkonundan bakacak, yetiştireceği çocuklar kendisini ve eşini örnek alacaktır. Evlilikte sevgi, saygı, anlayış temel değer olmakla beraber sorumluluk sahibi olunması mutluluğu yakalamak için çok gereklidir. Sorumsuz, karısına ilgisiz, çocuklarına sevgisiz, kocasına saygısız olan insanlardan oluşan bir ailenin mutlu olması söz konusu olamaz. En başta evlenmeyi istediği kişi reşit mi yani sorumluluklarının bilincinde mi buna bakılmalıdır. Bunun için kişi evlenmeden önce gözünü dört açıp, evlendikten sonra ise yarım açarak bazı şeyleri görmezden gelmelidir. Sonradan

²¹³ Karaman, v.dğr., “Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir”, 4: 50

ah vah etmemek adına kendini tanıyıp, isteklerinin farkında olarak ve hayatın şartlarını göz önüne alarak yaratılış amacına uygun eş tercihi bulunan insan iki dünyasında da rahat edecektir biiznillah...

KAYNAKÇA

- Abay, Ahmet. *Kur'an'da Kişilik Eğitimiyle İlgili İlkeler*, (Erzurum: Doktora Tezi, 2011). İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2012.
- Acluni, İsmail b. Muhammed. *Keşfu'l-Hafa ve Muzilu'l-İltibas*. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1985.
- Apaydın, H. Yunus – Aydın, M. Akif – Bardakoğlu, Ali – Çağrı, Mustafa. *İlmihal II İslam ve Toplum*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.
- Atar, Fahrettin. “Nikâh”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2007. <https://islamansiklopedisi.org.tr/nikah>
- Bediüzzaman, Said Nursi, *Sözler*, İstanbul: Envar Neşriyat, 1996.
- Beyhâkî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn. *es-Sünenü'l-Kübrâ*. (thk. Ebû Abdillâh Abdusselâm). Riyâd: Mektebetü'r-Rüşd, 2004.
- Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn. *Şuabü'l-İmân*. (thk., Muhammed Saîd Besyûnî Zağlûl). Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1410.
- Bozkurt, Nebi. “Spor” TDVİA. Ankara: TDV. Yay., 2009.
- Buhârî, Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmail. *Sahîh-i Buhârî. Kütübü's-Sitte*, (Haz. Sâlih b. Abdülazîz). Arabistan: Dâru's-Selâm, 2000
- Çaplı, Orhan. *Evlenmeye Hazır mısınız?*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1992.
- Çelik, Hüseyin. *Kur'an'da Aile Modelleri*. Konya: Tebeşir Yayınları, 2015.
- Dağcı, Şamil. *İslam Aile Hukukunda Evlenme Engelleri -I*”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara: AÜİF Yayınları. 1999, cilt: 39. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/779/9971.pdf>
- Dağcı, Şamil. *İslâm Aile Hukukunda Evlenme Engelleri -II*. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara: AÜİF Yayınları. 2000. cilt: 41. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/751/9601.pdf>
- Diyanet İşleri Başkanlığı Kurân-ı Kerîm Açıklamalı Meâli. Ankara: Tdv Yayınları, 2011. <http://mushaf.diyaret.gov.tr>
- Dölek, Âdem. *Edebi Açıdan Hadislerde Tesbih ve Temsiller*. Erzurum: EKEV yayınları, 2001.
- Ebû Dâvud es-Sicistânî, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî, *Sünen-i Ebû Dâvud*. Kütübü's-Sitte, (Haz. Sâlih b. Abdülazîz), Dâru's-Selâm, Arabistan, 2000.
- El-Haraiti, Muhammed Bin Cafer Ebu Bekr. İ'tilal El Kulub (Fi Ahbari'l Uşşakin Vel- Muhibbin). “*Hadislerde Sevgi Ve Aşk*”. (Tercüme: Yusuf Eğinç). İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2009.
- Erbay, Celal. “*Nafaka*” md., TDVİA. İstanbul: TDV. Yayınları, 2006.
- Fayda, Mustafa. “*Âişe*” md., TDVİA., Ankara: TDV. Yay., 1989.
- Gazâlî. Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed et-Tûsî, *İhyâu Ulûmi'd-Din*. İstanbul: Bedir Yayınları, 1973.
- Görmez, Mehmet - Özafşar, Mehmet Emin - Ünal, İsmail Hakkı - Ünal, Yavuz - Erul, Bünyamin. *Hadislerle İslam*. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017. https://www.diyanehaber.com.tr/images/upload/05.07.2019_Neslin_KorunmasY_Erdemli_Bir_Nesil_
- Hüseyin Esen, *Kolaylık Açısından İslâm'da Nikâh*, “Dinlerde Nikâh” konulu Milletlerarası Tartışmalı İlmî Toplantı Tebliğ ve Müzakereleri, (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat

Fakültesi ve İslâmî İlimler Araştırma Vakfı (İSAV), 06–08 Nisan 2012.
http://www.isav.org.tr/img/20150917__3763086200.pdf

- İbn Hanbel, Ebû Abdullah Ahmed b. Muhammed. *Müsned*. Ürdün: -Birleşik Baskı- Beytü'l-Efkârî'd-Düveliyye, 2005.
- İbn Mâce, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezîd er-Rebeî el-Kazvinî. *Sünen-i İbn Mâce*. Kütübü's-Sitte, (Haz. Sâlih b. Abdülazîz). Dâru's-Selâm: Arabistan, 2000.
- İbn Manzûr, Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrerem. *Lisânü'l- 'Arab*. Beyrut: Dâru Sâdır, 2011.
- İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed. *Tabakâtü'l-Kübrâ*. Beyrut: Dâru Sâdır, t.y.
- İbnu'l-Kayyum el-Cevziyye. Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyüb ez-Zürafî ed-Dîmaşkî el-Hanbelî. *Zadu'l-Me'âd*. (Çeviren: Mehmet Erdoğan). İstanbul: Sağlam Yayınevi, 2008.
- İzmirli, İsmail Hakkı – Miras, Kamil – Doğrul, Ömer Rıza. “Aile” md., *İslam Türk Ansiklopedisi*. İstanbul, Âsâr-ı İlmiye Kütüphanesi Yayını, 1941.
- Karaman, Fikret. *Gençliğin Yetişmesinde Aile*, Diyanet Aylık Dergisi -165. Ankara: DİB Yayınları, 2004.
- Karaman, Hayreddin - Çağrıçı, Mustafa - Dönmez, İbrahim Kâfi – Gümüş, Sadrettin. *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir. 5 cilt*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.
- Karaman, Hayreddin - Çağrıçı, Mustafa - Dönmez, İbrahim Kâfi – Gümüş, Sadrettin. *Kur'an Yolu. Türkçe Meal ve Tefsir. 5 cilt*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.
- Karaman, Hayreddin. *İslam'da Kadın Ve Aile*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2010.
- Karaman, Hayrettin. *Mukayeseli İslam Hukuku*. İstanbul: Nesil Yayınları, 1991.
- Kılıç, Recep. *Ayet ve Hadislerin Işığında İnsan ve Ahlak*. Ankara: TDV. Yayınları, 2006.
- Kırca, Celal. *Kur'an'a Göre Ailenin Psikolojik Temelleri*. Diyanet İlmi Dergisi 27/2. (Nisan, Mayıs, Haziran 1991).
- Kirman, Memet Ali. *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004.
- Kök Tülay. *Evleneceğimiz Kişiyi Nasıl Daha İyi Tanıyabiliriz?*. DİB Aile Dergisi, Mart 2016. Ankara: Yayınları, 2016.
- Muhammed Ebu Zehra. Muhammed b. Ahmed b. Mustafa Ebû Zehre. *İslam Hukuku Metodolojisi: Fıkıh Usûlü*. (çev. Abdulkadir Şener). Ankara: Fecr yayınevi, 1986.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Kuşeyri en-Nisâbü'rî Müslim b. el-Haccâc, *Sahih-i Müslim*, el-Kütübü's-Sitte, (Haz. Sâlih b. Abdülazîz), Dâru's-Selâm, Arabistan, 2000.
- Nesâî, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb, *Sünen-i Nesâî*. Kütübü's-Sitte, (Haz. Sâlih b. Abdülazîz), Dâru's-Selâm: Arabistan, 2000.
- Râzi, Fahrüddîn Muhammed b. Ömer. *Mefâtihu'l Gayb*. (Tefsir-i Kebir). İstanbul: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1307), 15: 86-87.
- Taberi, Ebû Cafer Muhammed b. Cerir, *Camiu'l Beyan fi Te'vili'l Kur'an*, (thk. Ahmed Muhammed Şakir) (Beyrut, 2005).
- Tarhan, Nevzat. *Kadın psikolojisi*, İstanbul: Nesil Yayınları, 2005.
- Tarhan, Nevzat. *Mutlu Evlilik Psikolojisi*. 22. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları, 2016.
- Tarhan, Nevzat. *Son Sığınak Aile*. İstanbul: Nesil Yayınları, 2010.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemî, *Sünen-i Tirmizî*, s. 1629-2061, el-Kütübü's-Sitte, (Haz. Sâlih b. Abdülazîz) Dâru's-Selâm, Arabistan, 2000.
- Tütün, Sevgi. *Kuranda Peygamber Aileleri*. İstanbul: Kayıhan Yayınları, 2012.

- Ünlü, Hatice *Sünnette Aile İçi İletişim*. M.Ü.S.B.E. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, 2007.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili 10*. (Sad. İsmail Karaçam vd). İstanbul: Azim Yayınları, t.y.
- Yılmaz, Hasan Kâmil. *Önce Eş Sonra İş ve Aş, Genç Dergi – 76*. İstanbul: Erkam Yayınları. Ocak 2013.
<http://gencdergisi.com/3662-once-es-sonra-is-ve-as.html>
- Yılmaz, Musa Kâzım. *Kur'an Ailesi*. Şanlıurfa: Hilal Yayınları, 1994.
- Zuhayli, Vehbe. *İslâm Fıkıh Ansiklopedisi*. (Çeviren: Nurettin Yıldız). İstanbul: Risâle Yayınları, 1994.